

ETENDUSKUNSTID

- teater
- tants
- festivalid
- tsirkus

Ettevõtete arv: **47 ettevõtet** (2004. a)

Töötajate arv: **2110 inimest** (2004. a)

Käive: **450 mln kr** (2004. a)

Käesolevas töös on etenduskunstide alla liigitatud sõna- ja muusikateatrid koos tsirkusega ning tants. Töö kajastab statistiliste andmete osas teatreid, mis said riigilt 2004. aastal tegevustoetust. Statistilised andmed puuduvad Eestis mittetulundusühingute kohta, samuti ei käsitleta rahvateatrite ja huviringide tegevust. Statistiliste andmete kõrval on tuginetud ka eksperthinnangutele.

Teatrid võib sisuliselt liigitada sõna- ja muusikateatriteks, kuid piirid ei ole alati väga selged. Puhtakujulisest muusikateatrist (sh ballett) võib Eestis rääkida vaid Rahvusooper Estonia puhul, Teater Vanemuine tegutseb nii ooperi-, balleti- kui sõnateatrina, Eesti Riiklik Nukuteater on nukulavastuste kõrval edukalt etendanud muusikale. Riiklik statistika ei ole teatreid analüüsisid lähtunud “sõna-muusika”-jaotusest, teatrid jagatakse avalik-õiguslikeks, riigi-, munitsipaal- ja eraõiguslikeks väiketeatriteks (mittetulundusühingute vormis).

LÜHIKOKKUVÕTE

Etenduskunside all käsitletakse käesolevas töös teatri- ja tantsukunsti ning tsirkust. 2003. aastal sai riigilt tegevustoetust 19 teatrit, 2004. aastal 20 teatrit. Sektori ülevaade kajastab riigilt tegevustoetust saanud teatrite andmeid, äriregistris registreeritud tantsukoole ja -õpetajaid, tantsuteatrit Fine 5, suurimat eramuusikalitootjat Smithbridge Productions ja ainukest tsirkust "Tsirkuse Tuur".

Teatrikunstil on Eestis väga pikaajalised traditsioonid ja valdkond on ühiskonnas väga väärtustatud. Tegemist on riiklikult enim toetatava loomemajanduse valdkonnaga, riik katab teatrite tuludest keskmiselt 60%. Teatrialal hõivatuid oli 2004. aastal ligi 1700 inimest, kellest loovtöötajaid alla 700. Teatrite käive oli 2004. aastal 400 mln krooni. Tantsu valdkond on killustatud erinevate teatrite, stuudiote, projektide ja koolide vahel, kusjuures klassikaline tants kuulub teatrite alla. Äriregistri andmetel oli 25 ettevõtte põhitegevus seotud tantsuga (v.a rahvatants), töötajate arvu võib hinnata ca 400-le ja käivet 20 mln kroonile. Eestis tegutseb vaid üks tsirkus, mis annab aastas ca 90 etendust, aastakäive 9,5 miljonit krooni.

Kokku ulatub etenduskunside turu maht minimaalselt ca 450 miljoni kroonini, kuid see ei haara kõiki mittetulundusühinguid, teatrifestivale ega väikesi riigi toetust mittedaavaid ühendusi. Eestis korraldatakse regulaarselt 10 teatri- ja 6 tantsufestivali. Vaadeldaval perioodil toimus ka üldlaulu- ja tantsupidu, kus oli hõivatud ligi 1000 töötajat ja mille eelarve oli 19,6 mln krooni. Etenduskunside ekspordis on oluline koht Rahvusoper Estonia balletietendustel ja nüüdistsuetendustel, sektori import on minimaalne.

Etenduskunside valdkonna koondnäitajad

	Ettevõtete arv	Töötajate arv	Etenduste arv	Vaatajate arv, tuh	Käive, mln kr
Teatrid	20	1697	3977	938	400
Eramuusikalid	1	4-126*	17	41	ca 20
Tants	25	ca 400	ca 106	15-16	20
Tsirkus	1	15-25*	90	50-90	ca 10
Kokku valdkonnas	47	ca 2110	4190	ca 1065	ca 450

* alampiiir näitab etendustevälisel perioodil hõivatuid, ülempiir - etenduste perioodil hõivatuid

Etenduskunside turumaht jääb lähiaastatel valdavalt samaks. Maht saab suureneida vaid projektiteatrite, muusikalide ja nüüdistsuetenduste arvelt. Teatrialal on tugev surve piletihindade tõusule. Probleemaatiline on teatrite loovpersonalide suur hõivatus, tippballetisolistide puudumine ja meestantsijate siirdumine välismaale, tehniliste töötajate ja oskustöölise palkamine, palgatase, hoonete ja tehnika seisukord ning nõrk turundus. Nüüdistsu publikuarvu kasv võib lähiaastail ulatuda 35-40%-ni. Teatrietenduste ekspordis segab keelebarjäär ja ressursimahukus, tantsul ja eriti nüüdistsuetendustel on seetõttu paremad väljavaated. Eestis puudub tsirkuse traditsioon, kohalike artistide tase on nõrk ja seetõttu tuuakse kogu programm sisse välismaalt. Puudub tsirkusehoone ja tehnika vananeb, mistõttu etenduste mahud jäävad lähiaastatel samale tasemele.

PAKKUMINE

Teatrite arv

Riigilt said 2004. aastal tegevustoetust 20 teatrit, mille kohta omab statistilist informatsiooni Eesti Teatriliidu Teabekeskus (vt tabel 1). Statistikaameti kultuuristatistikas kajastatakse 17 Eesti riikliku- ja munitsipaalteatri ning oma statsionaariga väiketeatri tegevust: Rahvusooper Estonia, Eesti Draamateater, Vene Draamateater, Vanalinnastuudio/NO99, Tallinna Linnateater, Eesti Riiklik Nukuteater, Teater Vanemuine, Pärnu Teater Endla, Rakvere Teater, Viljandi Draamateater Ugala, Kuressaare Linnateater, Von Krahli Teater, Studio Theatrum, Salong-Teater, Teater Varius, Studioteater Ilmarine ja Vene Noorsooteater. Eesti Teatriliidu Teabekeskusel lisanduvad neile R.A.A.A.M, Nukuteater Lepatriinu ja Teater Tuuleveski.

Tabel 1. Eesti teatrid, mis said 2004. aastal riigilt tegevustoetust

Teater	Asukoht	Vorm
1. Eesti Draamateater	Tallinn	sihtasutus
2. Eesti Riiklik Nukuteater	Tallinn	riigiasutus
3. Kuressaare Linnateater	Kuressaare	munitsipaalteater
4. Nukuteater Lepatriinu	Jõhvi	eraõiguslik väiketeater
5. R.A.A.A.M	Tallinn	eraõiguslik väiketeater
6. Pärnu Teater Endla	Pärnu	riigiasutus
7. Rahvusooper Estonia	Tallinn	avalik-õiguslik asutus
8. Rakvere Teater	Rakvere	riigiasutus, alates 2005. aastast Sihtasutus Rakvere Teatrimaja
9. Salong – Teater	Tallinn	eraõiguslik väiketeater
10. Vene Draamateater	Tallinn	riigiasutus, alates 2005. aastast Sihtasutus Vene Teater
11. Studio Theatrum	Tallinn	eraõiguslik väiketeater
12. Tallinna Linnateater	Tallinn	munitsipaalteater
13. Studioteater Ilmarine	Narva	eraõiguslik väiketeater
14. Teater Vanemuine	Tartu	riigiasutus
15. Teater Varius	Tallinn	eraõiguslik väiketeater
16. Teater Vanalinnastuudio	Tallinn	riigiasutus, jätkab nime all NO99
17. VAT Teater	Tallinn	eraõiguslik väiketeater
18. Viljandi Draamateater Ugala	Viljandi	riigiasutus
19. Von Krahli Teater	Tallinn	eraõiguslik väiketeater
20. Teater Tuuleveski	Jõhvi	eraõiguslik väiketeater

Allikas: Eesti Teatriliidu Teabekeskus

Lisaks ülalnimetatud teatritele tegutsevad ja annavad Eestis etendusi Fine 5 Tantsuteater, Kanuti Gildi Saal (esinemiskoht tantsutruppidele), Pärnusteater Loomine, Emajõe Suveteater, Vana Baskini Teater, Uus Vana Teater, Kell Kümme, Vene Noorsooteater, Raadioteater (kuulub Eesti Raadio koosseisu), Smithbridge Productions (muusikalid) jt.

Ärregistri teabesüsteemis on aga lisaks riigilt tegevustoetust saavatele teatritele veel kirjas üle kuuekümne teatri, mis on valdavalt mittetulundusühingud. Harrastusteatri Liidu andmetel on Eestis 600 teatritruppi, kuid kõik nad ei tegutse igal aastal ja on ka truppe, mis tulevad kokku ainult üheks etenduseks. Liidu andmetel on trupp igas koolis. Harrastusteatri Liidus on liikmeid 84, millest 4 nuku-, 1 üliõpilas-, 24 kooli-, 15 vene ja 4 invateatrit. Rahva- ja erateatrite

suur arv peegeldab nii Eesti inimeste suurt teatritegemise huvi (isetegemine), kui huvi etenduste vastu (vaatamine), mõlemad tendentsid on baasiks teatri järjekesvusele. Mittetulundusühingutest teatrite kohta ei koguta informatsiooni, nende majandustegevuse kohta puudub info äriregistris; Maksu- ja Tolliametis on alates 2003. aastast tulumaksusoodustusega mittetulundusühingute nimekiri (sisaldab 10 tuhandest MTÜ-st 1400), mis ei ole täiuslik, sest kõik ühingud ei esita majandustegevuse aruandeid. Ülaltoodud põhjustel piirduakse töös teatritega, mis said riigilt 2004. aastal tegevustoetust ja mille kohta omab andmeid Eesti Teatriliidu Teabekeskus.

Väikesed teatrid on ühe erandiga (OÜ Vana Baskini Teater) tekkinud mittetulundusühingutena, mis Kultuuriministeeriumi teatrinõuniku hinnangul on väiketeatritele igati sobiv toimimisvorm, sest suhted maksuametiga ja majandustegevuse aruandlus on lihtsam ning teatritegevuse iseloom mittetulunduslik. Riigiteatritest on muudetud sihtasutusteks Vene Draamateater (SA Vene Teater) ja Rakvere Teater (SA Rakvere Teatrimaja), seda riigipoolse järelvalve tõhustamiseks ja paindlikuma majandamise tagamiseks. Teatrinõuniku sõnul on see samm olnud väga positiivne, sest on paranenud kontroll teatrite haldusala üle ning ka võimalused laenuraha abil möödapääsmatuid rekonstrueerimistöid teostada.

Regionaalne jaotus

Teatritegevus on koondunud peamiselt Eesti suurematesse linnadesse, eriti Tallinna. 20-nest suuremast riiklikust ja munitsipaalteatrist ning väiketeatrist asub 12 Tallinnas (vt tabel 1). Suund projektiteatritele on kaasa toonud statsionaarita teatrid koos esinemiskohtadega, mis ei ole püstitatud lavadeks, näiteks Viinistu Kunstimuseum, teatritalud, mahajäetud tehaseruumid, heinaküünid jms. Statsionaariga teatrid kasutavad vabaõhulavasid ja tavapäratuid esinemispaiku pigem suveetendustel, kuid annavad hooaja vältel hulgaliselt külalisetendusi üle Eesti.

Muusikateatrid

Eestis võib muusikateatriks nimetada Rahvusooper Estoniat, kus on esindatud kõik kolm muusikateatri žanri - ooper, operett ja ballett. Estonia tähistab 2005. aastal 100. hooaega, ballett 88-ndat. Tartu Vanemuise teatris on nii sõna- kui muusikalavastused koos balletitrupiga, seetõttu ei ole ta puhas muusikateater. Lisaks on Vanemuine olnud aktiivne muusikalide lavaletoomisel. Muusikale on lavastanud ka Eesti Riiklik Nukuteater. Ainult muusikalidega tegeleb produktsioonifirma Smithbridge Productions (OÜ Foiler, MTÜ Muusikaliteater). Firma majandustegevuse kohta 2004. aastal ei ole äriregistris andmeid. Samas on uute Smithbridge Productionsi projektide käivitamisel tegemist juba mittetulundusühinguga Muusikaliteater, mis ei taotle kasumit. Muusikale on lavastanud veel firma Comedy Productions OÜ, mille käive oli äriregistris andmetel 2003. aastal 1,5 miljonit krooni, samuti OÜ Tequila AD, mille peamiseks tegevusalaks on üritusturundus. Üritusturunduse ja etendustega tegeleb ka firma PNG OÜ, mille

käive oli äriregistri andmetel 2003. aastal 9,4 miljonit krooni. Eramuusikalide arvu, piletitulu, vaatajate arvu, firmade käivete kohta pole informatsiooni ei Statistikaametil ega Eesti Teatriliidu Teabekeskusel. Eesti Autorite Ühing kogub andmeid eramuusikalitootjatelt muusikalide piletitulu ja vaatajate arvu kohta, kuid see on firmasisene info, mis vajalik autoritasude arvutamiseks ja seda ei soovitud avalikustada.

Tants

Puhtakujulisi tantsuteatreid on Eestis vaid üks – Fine 5, millele lisanduvad MTÜ 2. Tants (haldab Kanuti Gildi Saali, nüüdistsants) ja üksikisikud ning tantsijate ühendused. Tuntumad loomingulised ühendused on mittetulundusühingud S.P.A., Rada, Zick. Kokku on nüüdistsantsu alal Eestis hinnanguliselt 10 põhitegijat, tuntumatest näiteks Mart Kangro, Katrin Essenson, kelle looming sünnib Eestis, kuid kes esinevad sageli välismaal. Kokku on Eesti Tantsuloovisikute Liidus liikmeid 34, mis näitab nüüdistsantsu potentsiaali. Klassikalist balletti tantsitakse Rahvusooperis Estonia ja Teatris Vanemuine. Äriregistri andmetel on Eestis hulgaliselt väikesi eratantsustuudioid ja -koole, kuhu jätkub nii õppijaid kui õpetajaid. Päringud äriregistri andmebaasi ja Internetti annavad tantsuga seotud firmade ja ühingute arvuks üle kahesaja (seltsid, stuudiod, sihtasutused, klubid jms).

Töötajate arv

Riigilt 2004. aastal tegevustoetust saanud teatrites töötas kokku 1697 inimest, neist 658 olid loomingulised töötajad (vt tabel 2). Tendents on vabakutseliste näitlejate arvu suurenemisele. Eesti Näitlejate Liidu 450-st liikmest on vabakutselisi ca 150. Suurema loomingulise vabaduse kõrval võib negatiivse aspektina töö kaotuse puhul kaasneda sotsiaalne kaitsmatus. 2004. aasta lõpus vastuvõetud loovisikute ja loomeliitude seadus aitab seda mõnevõrra vähendada, sest tööta jäänud vabakutselised loovisikud saavad seaduse alusel taotleda loomeliidust kuus kuud riiklikku abi. Enne seaduse vastuvõtmist ei saanud töötud vabakutselised loovisikud ka mitte töötu abiraha.

Tabel 2. Koosseisuliste ja loominguliste töötajate arv Eesti teatrites aastatel 2000-2004¹

	2000	2001	2002	2003	2004
Teatrite arv	19	19	19	19	20
Töötajate arv (koosseisulised)	1 858	1 836	1 840	1 753	1 697
loomingulisi töötajaid	885	865	764	769	658

Allikas: Statistikaamet (2000-2003), 2004. aasta kohta Eesti Teatriliidu Teabekeskus

Erinevad uurimisasutused on eri erinevaid klassifitseerimis- ja kodeerimissüsteeme kasutades saanud erinevaid tulemusi teatritöötajate arvu kohta. Peale Eesti Teatriliidu Teabekeskuse

¹ Andmed on riigilt tegevustoetust saavate teatrite koosseisuliste töötajate kohta.

(vt lisa 2) ja Statistikaameti kultuuristatistika annab ametialade järgi (ISCO - International Standard Classification of Occupations) välja tuua loominguliste töötajate (kood 245) alt filmi-, teatri- jm näitlejad ja lavastajad (kood 2455) ning ballettmeistrid, tantsijad (kood 2454). Filmi-, teatri- jm näitlejaid ning lavastajaid oli Statistikaameti 2000. aasta rahvaloenduse andmetel 662, neist 89% töötas linnades, Tallinnas töötas 57% näitlejatest (vt tabel 3). Ametialade klassifikaatorit on kasutatud ka Statistikaameti tööjõu-uuringus, mille järgi töötas aastatel 2002-2004 Eestis näitlejana või lavastajana 1300 inimest. Ballettmeistrite ja tantsijate arvu tööjõu-uuring ei kajasta.

Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori (EMTAK) järgi ei ole samuti võimalik täpselt välja tuua etenduskunste alal töötavate inimeste arvu (vt lisa 1 ja tabel 3). Statistikaameti rahvaloenduse andmetel kuuluvad kunst, muusika ja tants kõik muu meelelahutustegevuse alla (kood 923), mis on kodeeritud kolmekohalise koodiga, st ei saa eristada töötajate arvu valdkonna eri tegevusaladel. Kokku töötas meelelahutuses antud koodi järgi 4690 inimest. Äriregistri andmebaasis on firmad liigitatud samamoodi tegevusalade järgi (EMTAK), kuid koodid on täpsemad. Teatriga seotud tegevusalade koodid on järgmised: etenduste, kontsertide lavastamine ja esitamine (kood 92311), kunstikollektiivide tegevus (kood 92312), vabakutseliste kunstnike ja artistide tegevus (kood 92313), tantsukoolid ja tantsuõpetajad (92341). Kokku on ülaltoodud koodide alusel teatrivaldkonnas töötajaid 257, millele lisaks 49 äriregistris registreeritud füüsilisest isikust ettevõtjat. Ekspertide hinnangul esineb valdkonna töötajate arvu väljatoomisel kattuvuse probleem, sest teatritöötajate alla kuuluvad ka füüsilisest isikust ettevõtjad.

Tabel 3. Töötajate arv etenduskunste valdkonnas eri allikate andmetel

ISCO (Rahvusvaheline Ametialade Klassifikaator) – Statistikaameti rahvaloenduse andmetel aastal 2000		Kokku	Linnad	sh Tallinn	Vallad
245 Loomingulised töötajad kokku loomemajanduse aladel		4798	4249	2983	549
2455	filmi-, teatri- jm näitlejad, lavastajad	662	591	376	71
2454	ballettmeistrid, tantsijad	167	158	95	9
ISCO (Rahvusvaheline Ametialade Klassifikaator) – Statistikaameti tööjõu-uuringu andmetel hõiveseisundi ja ametiala järgi 2002-2004, kolme aasta keskmine		Kokku	Linnad	sh Tallinn	Vallad
245 Loomingulised töötajad kokku loomemajanduse aladel		5500	-	-	-
2455	filmi-, teatri- jm näitlejad, lavastajad	1300	-	-	-
2454	ballettmeistrid, tantsijad	-	-	-	-
EMTAK (Eesti Majanduse Tegevusalade Klassifikaator) – Statistikaameti rahvaloenduse andmetel aastal 2000		Kokku	Linnad	sh Tallinn	Vallad
923 muu meelelahutustegevus		4960	4040	2420	920
EMTAK (Eesti Majanduse Tegevusalade Klassifikaator) – Äriregistrile esitatud aastaaruannete baasist 2003. aastal		Kokku	Äriregistris registreeritud FIE-d ²		
		257	49		

Allikas: Statistikaamet ja äriregister

² Äriregistris peavad end registreerima FIE-d, kelle müügitulu ületab 250 tuhat krooni aastas. Selliseid füüsilisest isikust ettevõtjaid oli 2003. aastal 13 919, mis moodustab kõikidest FIE-dest 29%.

Professionaalseid ballettruppe on kaks: Rahvusooper Estonias 55-liikmeline ja Teater Vanemuises 38-liikmeline, kokku 93 tantsijat. Vene Teatri palgal on üks ballettmeister. Riiklik statistika kaasaegse tantsu alal tegutsejate kohta puudub. Eesti Tantsuagentuuris töötab agentuuri kodulehe andmetel 148 inimest. Nüüdistantsuga tegelejaid, kelle jaoks on looming põhitegevuseks, on Eestis hinnanguliselt 10. Tantsuteatris Fine 5 töötas 2004. aastal 6 tantsukunstnikku. Tantsu Loovisikute Liidu liikmeid on 34 ja Eesti Kutseliste Tantsijate Liidu liikmeid 139. Lisaks loovtöötajatele on põhikohaga abilisi ja tehnikuid nüüdistantsu alal 5. Kuid õpetajatena on tantsijad tegevad veel arvukates tantsustuudiotēs, -ringides, seltsides ja klubides. Hinnanguliselt võiks sealt lisanduda 100-150 inimest. Kokku võiks Eestis tantsu valdkonnas töötada hinnanguliselt 350-400 inimest. Arv on oluliselt suurem kui näitas 2000. aasta rahvaloendus.

Turu maht

Teatrid

Riigilt 2004. aastal tegevustoetust saanud teatrite etenduste, lavastuste ja vaatajate arvud, tulud ja kulud on toodud tabelis 4.

Tabel 4. Riigilt tegevustoetust saanud Eesti teatrite tegevuse põhinäitajad

	2000	2001	2002	2003	2004
Teatrite arv	19	19	19	19	20
Etenduste arv	4 984	4 746	4 969	4 506	3 977
Lavastuste arv	519	510	510	506	327
sh uuslavastuste arv	143	156	149	160	122
Vaatajate koguarv	921 201	985 438	1 002 360	1 057 880	937 718
Tulud (tuh kr)	242 680	264 150	316 863	409 457	396 273
sh riigieelarvest (tuh kr)	162 625	177 661	202 305	236 990	249 300
sh omavalitsuselt (tuh kr)	10 217	4 406	9 721	8 489	12 517
sh piletimüügist (tuh kr)	49 163	57 732	71 737	83 602	87 020
Kulud (tuh kr)	248 502	315 360	324 257	392 735	383 412
Kasum/kahjum (tuh kr)	-5 821.5	-51 210.2	-7 394.2	+16 721.5	+12 860.8

Allikas: Statistikaamet (2000-2003) ja 2004. aasta kohta Eesti Teatriliidu Teabekeskus

Etenduste arv oli 2004. aastal 3977, külalisetendusi anti 1291. Külalisetenduste arv, mis näitab pakkumise regionaalset jaotust, moodustas kogu etenduste arvust 2004. aastal 32,5%, 2003. aastal 37,6%. 2004. aastal mängiti teatrites 529 etendust vähem kui aastal 2003, külalisetendusi oli vähem 405. Teatrite külalisetendustega olid kaetud Eesti kõik maakonnad.

Võrreldes 2003. aastaga on vähenenud teatrite kogutulu (3,2%), kuid ka teatrite kulud (2,4%) ja vaatajate arv. Mängitakse järelkult ühte lavastust rohkem kordi, sest etenduste arvu langus ei ole nii järsk võrreldes lavastuste arvu langusega. Tulud teatrite tegevusest moodustasid 2004. aastal Eesti Teatriliidu Teabekeskuse andmetel 396,3 miljonit krooni, mis on 3,2% vähem 2003. aasta kogutulust (vt tabel 5).

Tabel 5. Riigilt 2004. aastal tegevustoetust saanud Eesti teatrite tulud aastatel 2000 – 2004

Teatrid	2000 (tuh kr)	2001 (tuh kr)	2002 (tuh kr)	2003 (tuh kr)	2004 (tuh kr)
KOKKU	242 680.0	264 149.5	316 862.7	409 456.9	396 273.0
1. Rahvusooper Estonia	70 508.0	72 753.5	84 900.0	134 633.0	107 883.7
2. Teater Vanemuine	44 550.8	48 232.1	56 062.9	56 166.0	64 658.0
3. Eesti Riiklik Nukuteater	8 990.0	12 274.0	18 747.0	30 950.0	37 632.2
4. Eesti Draamateater	28 067.9	27 259.4	32 669.8	47 939.5	36 527.6
5. Tallinna Linnateater	18 915.0	22 146.0	23 565.0	23 339.0	31 779.4
6. Pärnu Teater Endla	13 254.8	13 073.6	28 359.4	27 818.7	26 096.7
7. Rakvere Teater	11 506.9	16 144.4	16 733.5	18 327.0	22 213.8
8. NO99/Vanalinnastudio	9 418.7	13 333.0	15 190.0	21 446.0	19 044.9
9. Vene Draamateater	12 138.5	12 649.5	13 501.0	17 398.0	19 639.1
10. Viljandi Draamateater Ugala	11 555.0	13 661.6	13 979.7	16 330.3	16 224.7
11. Von Krahli Teater	3 648.3	3 893.5	3 598.7	4 792.0	5 219.7
12. VAT Teater	2 035.0	517.0	2 021.0	3 149.0	2 824.8
13. Kuressaare Linnateater	3 518.0	2 327.3	1 467.3	1 205.0	1 228.2
14. Studio Theatrum	670.0	624.0	642.0	1 109.0	1 083.6
15. Stuudiateater Ilmarine	752.2	732.6	843.4	873.4	911.5
16. Teater Varius	219.9	1 732.0	546.0	370.0	466.3
17. Salong-Teater	445.0	543.0	613.0	1 036.0	427.5
18. Teater Tuuleveski	306.0	-	-	-	593.1
19. Nukuteater Lepatriinu	-	-	-	-	146.2
20. R.A.A.A.M	-	-	-	-	1 671.9
Tartu Teatrilabor	675.0	2 253.0	2 774.0	2193	-
Tartu Lasteteater	1 505.0	-	-	-	-
Vene Noorteteater	-	-	649.0	382	-

Allikas: Statistikaamet (2000-2003) ja 2004. aasta kohta Eesti Teatriliidu Teabekeskus

Teatrid said 2004. aastal 12,9 miljonit krooni kasumit, kokku oli kasumis 12 teatrit 20-st (vt tabel 6). Suurima kasumiga oli Eesti Riiklik Nukuteater (7,4 mln kr), Tallinna Linnateater (6,9 mln kr) ja NO99/Vanalinnastudio (5,4 mln kr), suurima kahjumiga Teater Vanemuine (8,7 mln kr) ja Pärnu Teater Endla – 2,6 miljonit krooni.

Tabel 6. Riigilt 2004. aastal tegevustoetust saanud teatrite kogutulud ja -kulud

Teatrid	kogutulu (tuh kr)	kogukulu (tuh kr)	kasum/kahjum (tuh kr)
KOKKU	396 273.0	383 412.2	+12 860.8
1. Rahvusooper Estonia	107 883.7	108 707.5	-823.8
2. Teater Vanemuine	64 658.0	73 386.1	-8 728.0
3. Eesti Riiklik Nukuteater	37 632.2	30 254.8	+7 377.4
4. Eesti Draamateater	36 527.6	33 699.7	+2 827.9
5. Tallinna Linnateater	31 779.4	24 934.2	+6 845.2
6. Pärnu Teater Endla	26 096.7	28 668.2	-2 571.5
7. Rakvere Teater	22 213.8	21 013.4	+1 200.5
8. NO99/Vanalinnastudio	19 044.9	13 623.5	+5 421.4
9. Vene Draamateater	19 639.1	17 865.1	+1 774.1
10. Viljandi Draamateater Ugala	16 224.7	16 161.7	+63.0
11. Von Krahli Teater	5 219.7	5 438.0	-218.3
12. VAT Teater	2 824.8	2 765.6	+59.2
13. Kuressaare Linnateater	1 228.2	951.0	+277.2
14. Studio Theatrum	1 083.6	1 242.4	-158.8
15. Stuudiateater Ilmarine	911.5	931.1	-19.6
16. Teater Varius	466.3	465.7	+0.6
17. Salong-Teater	427.5	808.3	-380.8
18. Teater Tuuleveski	593.1	575.4	+17.7
19. Nukuteater Lepatriinu	146.2	138.0	+8.2
20. R.A.A.A.M	1 671.9	1 782.6	-110.7

Allikas: Eesti Teatriliidu Teabekeskus

Lavastuste ja etenduste maht

2004. aastal riigilt tegevustoetust saanud teatrites etendus 2004. aastal Eestis 2820 sõnalavastust, 428 muusikalavastust, sealhulgas 161 muusikalietendust, 138 ooperi- ja 53 operetietendust, 160 balleti ja tantsuetendust ja 399 nukulavastust (vt tabel 7). Sõnalavastuste arvele langes 70,9% kõikidest etenduste arvust (3 977) ja 55,2% kõigist vaatajatest.

Eramuusikalide kohta puudub täpne statistika nii Eesti Teatriliidu Teabekeskusel kui Statistikaametil ja tootjad ise ei soovi kõiki andmeid avaldada (eelarved, piletitulu jms). Suurim eramuusikalitootja, Smithbridge Productions, mida ei toeta ei riik, kohalik omavalitsus ega fondid, tõi 2004. aastal välja kaks uuslavastust, mida esitati kokku 17 korda 41 385 vaatajale. Firms töötab põhikohaga 4 töötajat, töövõtulepinguga ca 126 töötajat. Hinnanguliselt võiks eramuusikalitootjate piletitulu ulatuda 9-10 miljoni kroonini, eramuusikalide kogutulu ca 20 miljoni kroonini.

Tabel 7. Etenduste ja vaatajate arv liigiti riigilt 2004. aastal tegevustoetust saanud teatrites

Etendused	2002		2003		2004	
	etenduste arv	vaatajaid (tuhat)	etenduste arv	vaatajaid (tuhat)	etenduste arv	vaatajaid (tuhat)
KOKKU	4969	1002.5	4506	1057.9	3977	937.7
Ooper	114	37.4	101	37.2	138	65.4
Operett	82	39.2	46	15.9	53	27.6
Ballett ja tants	159	48.0	149	51.0	160	72.1
Muusikal	138	73.8	152	139.1	161	160.5
Sõnalavastus	2532	466.3	2339	491.7	2820	517.6
Lastelavastus ³	1597	276.6	1444	271.3	399	43.4
Muu lavastus	347	61.2	275	51.7	170	20.4

Allikas: Statistikaamet (2000-2003) ja 2004. aasta kohta Eesti Teatriliidu Teabekeskus.

Teatrid on suurema tulu, publikuarvu ja nõudluse olemasolul muutmas traditsioonilisi hooegade ja sõna-muusikateatrite piire. Hooaega pikendatakse suvelavastustega ja külalisetendustega väljapool oma teatrimaja või lava ning muusikalide menu tõttu täiendatakse repertuaari muusikaetendustega (näiteks Teater Vanemuine, Eesti Riiklik Nukuteater, Tallinna Linnateater). 2004. aastal etendati riigilt tegevustoetust saanud teatrites 160 balleti- ja tantsuetendust vaatajate arvuga 72 075 inimest (Rahvusoper Estonia, Teater Vanemuine, Von Krahli Teater, Vanalinnastudio ja Studioteater Ilmarine). Etenduste arv on võrreldes 2003. aastaga tõusnud 7,4% (11 etenduse võrra) ja vaatajate arv 41,3% (21 075 vaatajat enam). Klassikalise tantsu osas etendati 2004. aastal 79 etendust 50 530 vaatajale, neist 67,8% jälgis balletti Rahvusoperis Estonia ja 32,2% Teater Vanemuises. 2004. aastal etendati 61 nüüdis- ja 17 muud tüüpi tantsuetendust, mida vaatas 20 082 külalastajat (need arvud sisalduvad balleti ja tantsuetenduste üldarvudes, vt tabel 7).

³ 2004. aastal on lastelavastuste all toodud vaid nukulavastuste arv. Muude lastelavastuste arv sisaldub sõnalavastuste üldarvus.

Nüüdistants peab erinevalt klassikalisest tantsust hakkama saama valdavalt omateenitud tuludest.

2. Tants MTÜ andmetel, mis haldab Kanuti Gildi saali, toimus Eestis 2004. aastal ca 90 kaasaegse tantsu etendust aastas, mis valmivad peamiselt Tallinnas, kuid etendatakse ka Tartus, Viljandis ja Pärnus. Lisaks neile tõi Fine 5 tantsuteater 2004. aastal välja neli lavastust, mida esitati 11 korda Eestis ja 5 korda välismaal kokku ca 3200 vaatajale. Lavastustegevuse kohta aruandekohustus puudub, kuna teater ei saa riigilt tegevustoetust. Kokku käis 2004. aastal Eestis erateatrite ja loominguliste ühenduste nüüdistantsuetendusi vaatamas 15 000-16 000 inimest. Kui siia lisada riigilt tegevustoetust saavate teatrite andmed nüüdistantsu kohta (20 082 inimest), võiks hinnata publikuarvuks kokku 35 000. Eksport moodustab järjest suurema ja olulise osa: teised riigid finantseerivad oma tantsijate-koreograafide loometööd Eestis ja Eesti tantsijad annavad välismaal 20-30 etendust aastas. Välismaa tantsijate-koreograafide lavastatud-tantsitud etendusi on hinnanguliselt 30% kõigist Eesti nüüdistantsu etendustest. Edukamaks nüüdistantsu projektiks võib pidada S. Pepeljajevi ja P. Jalakase “Luikede järve”, mida on etendatud viimase kahe aasta jooksul 11 riigis 68 korda.

Etendustele lisaks võib loomemajanduse osana vaadelda tantsukoolide ja õpetajate tegevust. Äriregistri andmetel oli registreeritud ettevõtteid 2003. aasta aastaaruannete põhjal kokku 25 käibega 5,810 miljonit krooni (vt tabel 8). Kunstikollektiivide alla on liigitatud firma Eesti Tants OÜ/Eesti Tantsuagentuur (E.T.A.), mis suurim tantsuorganisatsioon Eestis ja mille eesmärkideks on Eesti tantsuelu arendamine ja koordineerimine, loome- ning töövõimaluste pakkumine tantsijatele ja koreograafidele. Eesti Tantsuagentuuri käive oli 2003. aastal 14,1 miljonit krooni, töötajaid kodulehe andmetel 148 inimest, äriregistris töötajate arv puudub. Tantsukoolide- ja õpetajate kogukäive oli 2003. aastal kokku 19,9 miljonit krooni.

Kokku võiks etenduskunstide: teatrite, tsirkuse, nüüdistantsu, eramuusikalide, eratantsustuudiotu turu maht ulatuda rahalises väljenduses minimaalselt ca 450 miljoni kroonini, kuid see ei haara kõiki mittetulundusühinguid, teatrifestivale ega väikesi riigi toetust mittesaavaid ühendusi.

Tabel 8. Suuremate tantsukoolide, -õpetajate ja -kollektiivide tegevus 2003. aastal

Firma	Käive 2003. a. (tuh kr)	Töötajate arv
KOKKU TANTSUKOLLEKTIIVID, -KOOLID, -ÕPETAJAD	19 906	34
Kunstikollektiivide tegevus (EMTAK-i kood 92312)		
1. Eesti Tants OÜ/ Eesti Tantsuagentuur	14096	0
Tantsukoolide- ja õpetajate tegevus kokku (EMTAK-i kood 92341)	5 810	34
1. Almer Jansu Tantsustuudio OÜ	1124	7
2. Cellarius OÜ	999	6
3. Lancy OÜ	893	4
4. Kreedo Dance OÜ	478	4
5. Danceact OÜ	452	1
6. Lendilves OÜ	381	0
7. Remolino OÜ	301	2
8. Claudia Ševtšenko Flamencotantsu Stúdio OÜ	201	0
9. Fregolina OÜ	168	1
10. Madika OÜ	142	0

Allikas: Äriregister

Väliskaubandus

Eksport

Riigilt 2004. aastal tegevustoetust saanud teatrid andsid Eesti Teatriliidu Teabekeskuse andmetel välismaal 19 etendust 59 korral 24 378 vaatajale, millest kõige rohkem Rahvusooper Estonia kümne balletietendusega, vaatajaid kokku 14 tuhat.

Nüüdisaegse tantsu etendustest anti 2004. aastal 20-30 välismaal, kusjuures riik toetas eksporti minimaalselt. Nüüdistantsuetenduste finantseerimine (sõit, majutus, päevarahad, palk) toimubki välismaalt. Kindlasti väärrib Eesti ekspordivõime juures esiletõstmist laulu- ja tantsupidu, kui Eesti kultuuri kaubamärk. Laulu- ja tantsupeo eksport toimub kaudselt läbi turistide huvi tuleku Eestisse ning pidu kui oluline kultuurisündmus leidis kajastamist meediakanalites üle maailma.

Import

Külalislavastusi toodi 2004. aastal Eestisse peamiselt teatrifestivalide raames (vt teatri- ja tantsufestivalid). Eesti Teatriliidu Teabekeskuse andmetel esines 2004. aastal Eestis festivaliväliselt 2 truppi Irimaalt ja Venemaalt kahe etendusega, millel oli külastajaid 623. Teatrifestivalide kõrval nägi Eesti publik Venemaa teatrite külalissetendusi, mille kohta täpsemad andmed puuduvad.

Teatud määral võib impordina käsitleda Eesti teatrites töötavaid välislavastajad, kunstnikke, koreograafe, tantsuruppe, kuid nende osakaal kajastub üldistes teatrite majandusnäitajates. Lisaks külalislavastajatele ja etendustele tellivad teatrid materjale (st. dekoratsioone jms) ja valgustehnikat välismaalt ning see suund on süvenev.

Festivalid

Teatrifestivalid

Eesti Teatriliidu Infokeskuse andmetel on regulaarseid teatrifestivale Eestis 10, neist 6 toimuvad Tallinnas ja suur osa on rahvusvahelised (vt lisa 3). 2004. aasta festivalikülastajate publiku üldarvu ja kogu piletitulu ei ole võimalik käesoleva uuringu raames välja tuua, sest olemasolev statistika seda ei näita. Alljärgnevasse ülevaatesse kogutud andmed on pärit Eesti Teatriliidu Teabekeskuselt, festivalikorraldajatelt ja festivalide kodulehekülgedelt.

Sõnateatrite olulisem festival on "Draama" Tartus, mis toimus aastal 2003. Viimati oli programmis 15 lavastust ja festivali eelarve ulatus üle 2 miljoni krooni. Suuremad festivali toetajad on olnud Kultuuriministeerium ja Eesti Kultuurkapital.

Rahvusvaheline Teatrfestival “Baltoscandal” toimub Rakveres iga kahe aasta tagant. 2004. aasta festivalil osales 11 välisesinejat ja 6 esinejat Eestist. Esitati kokku 22 etendust 2960 vaatajale. Festivali on toetanud Kultuuriministeerium, Kultuurkapital ja mitmed sponsorid.

“Talveöö Unenägu” on rahvusvaheline teatrfestival, mida korraldab Tallinna Linnateater. 2004. aastal toimus kolmas festival, kus esinesid külalislavastustega teatrid Iisraelist, Soomest, Rootsist ja Valgevenest. Kokku oli 8 etendusel vaatajaid 2472, millele lisandusid kolmes õpitoas osalenud 200 inimest. Festivali külastas 2672 inimest. Eelarve oli 2 miljonit krooni, kusjuures peamised toetajad olid Tallinna Linnavalitsus 700 000 krooniga, Kultuurkapital 500 000 krooniga. Piletitulu saadi festivalilt 338 725 krooni.

Kuressaare Ooperipäevi korraldatakse alates 1999. aastast Saaremaa Muusikahariduse SA poolt. Iga aasta külastab festivali 2-4 tuhat inimest, peamiselt eestlased ja soomlased, kuid ka rootslased, lätlased ja sakslased. Piletitulu saadakse olenevalt aastast 400-800 tuhat krooni. Keskmiselt toimub 3-5 etendus-kontserti, töötajaid on festivali perioodil 23 inimest. Etendusel on rida sponsoreid ja toetajaid. Lisaks võib nimetada NB Festivali, Rahvusvahelist Laste- ja Noorteteatrite Festivali “Banaanikala”, Rahvusvahelist Nukuteatrite Festivali “Noor Sajand” “Kuldne Mask Eestis” jt (vt lisa 3).

Tantsufestivalid

Üheks suuremaks tantsufestivaliks Eestis on rahvusvaheline Augusti Tantsu Festival (vt lisa 4). Festivali vaatajate arv on ligikaudu 1500, saali täituvus 92% (saal mahutab 130 kohta). Poolemiljonilise eelarve juures saadi piletitulu 90 000 krooni, riik on toetanud 20 000 krooniga. Ekspertide arvamuse järgi peaks nüüdistantsu festivalid saama riigilt rahalist toetust sarnaselt sõnateatrite festivalidega. Nüüdistantsu käsitletakse aga projektidena ja raha taotlemine on seni olnud võimalik Kultuurkapitali kaudu (jagab raha projektidele).

I.D.A. tantsufestivalil Tartus anti 2004. aastal kokku 6 etendust 779 vaatajale, 0,95 miljoni kroonise eelarve juures saadi piletitulu 41 389 krooni. Lisaks toimuvad Eestis regulaarselt Kanuti Gildi saalis tantsufestival “Uus tants” (2004. aastal 1000 vaatajat, piletitulu ca 15 000 krooni) ja “Nu Scandic” (Scandinavian Dance Action), mida toetab Põhjamaade Ministrite Nõukogu.

Publiku arvu ja piletitulu poolest võib Eesti suurimaks tantsufestivaliks pidada Eesti Tantsuagentuuri poolt korraldatavat üritust “Koolitants”, mis kuulub harrastustegevuse valdkonda. 1995. aastal alguse saanud loometantsufestivalist võttis 2005. aastal osa 431 tantsutruppi, kokku korraldati ligi 70 kontserti, osalejaid kokku 6450 kuni 20-aastast üldharidus- või kutsekoolide õpilast. Olulise osa festivali publikust moodustasid noored, kes ise tantsisid ja nende sõbrad, tuttavad, pereliikmed. Festivali kogueelarve ulatus 1,5 miljoni kroonini, millest

piletitulu moodustas 2005. aastal 124 000 krooni. 2005. aasta festivali korraldamisega tegelesid 3 inimest aastaringselt, neile lisandus 2 inimest osalise koormusega. Peale ülalnimetatute toimub Eestis palju ühekordseid “festivale”, mis kasutavad festivali nime, kuid ei ole seda sisuliselt. Nime kasutatakse müügi edu saavutamiseks - festivalid müüvad hästi.

Üldlaulu- ja tantsupidu

2004. aastal toimus Eesti kultuuri olulisemaid sündmusi – üldlaulu- ja tantsupidu (vt tabel 9). Tantsupeo kolmel etendusel esines 7974 tantsijat, neist 7874 Eestist ja 100 külaliskollektiividest, kokku 21 846 piletiga vaatajale. Üldlaulupeo kahel kontserdil oli esinejaid kokku 25 194, neist 23 942 Eestist ja 1252 külaliskollektiividest. Laulu- ja tantsupeo töötajate arv (sh tehnilised-, turvatöötajad, kuraatorid, toimkonnad, toitlustajad) oli mõlema ürituse peale kokku 924 inimest. Need arvud ei sisalda eelproovide tehnilist ja teenindavat personali. Tantsupeo loominguliste töötajate arv (rühmajuhid, dirigendid, autorid) oli hinnanguliselt 360, nende hulgas inimesed, keda tasustati mitmest allikast ja vabatahtlikud. Laulupeo loominguliste töötajate arv oli 770, mõlema peo loominguliste töötajate arv kokku - 1130, kellest 30 autorit. Laulu- ja tantsupeo rahalised vahendid moodustasid kokku 19,6 miljonit krooni, millest riik andis 12,9 miljonit, sponsorid 0,95 miljonit, müügitulu moodustas 5,8 miljonit krooni. Vaatajaid oli laulu- ja tantsupeo etendustel kokku 81 877.

Tabel 9. Andmed 2004.aastal toimunud XXIV Üldlaulu- ja XVII Tantsupeo kohta

	Laulupidu	Tantsupidu	Kokku
Töötajate arv kokku			924
Loominguliste töötajate arv kokku:	770	360	1 130
sh dirigendid, rühmajuhid	750	350	1 100
sh autorid	20	10	30
Kollektiivide arv kokku	904	406	1 310
sh Eesti kollektiivid	850	402	1 252
sh külaliskollektiivid	54	4	58
Esinejate arv kokku	25 194	7 974	33 168
sh Eesti esinejad	23 942	7 874	31 816
sh külaliskollektiivide esinejaid	1 252	100	1 352
Etenduste arv	2	3	5
Vaatajate arv	60 031	21 846	81 877
Rahalised vahendid kokku			19 630 000
sh riik			12 900 000
sh sponsorid			950 000
sh müügitulud			5 780 000

Allikas: Eesti Laulu- ja Tantsupeo Sihtasutus

NÕUDLUS

Siseturu tarbimismaht ja klientuur

Siseturu tarbimismahtu saab kajastada riigilt 2004. aastal tegevustoetust saanud teatrite kohta. Mittetulundusühinguna registreeritud teatrite kohta Eestis info puudub, pole ka aruandluse kohustust Statistikaametile. Eesti Teatriliidu Teabekeskuse andmetel külastas 2004. aastal teatrietendusi 937 718 inimest, mida on 120 tuhande inimese võrra (11,4%) vähem, kui 2003. aastal (vt tabel 10). Eesti teatritest oli 2004. aastal vaatajate arvult esimene sel aastal kõige enam etendusi andnud Eesti Riiklik Nukuteater (146 854 vaatajat), järgnesid Tartu Vanemuine (133 460 vaatajat) ja Rahvusoper Estonia (125 462 vaatajat). Arvestades Eesti elanike arvu, mis oli 1. jaanuari 2004 seisuga 1 351 069 ja millest 16% moodustavad 0-14-aastased ning 6,4% vanemad kui 75-aastased elanikud, on teatrikülastuste arv märkimisväärselt suur. Teatriekspertide sõnul ei käi teatris mitte iga inimene, vaid teatrikülastajaid on elanikkonnast ca 300 000, kes käivad teatris 3-4 korda aastas. Ekspertide sõnul on kinokülastuste arv Eestis võrdne teatrikülastuste arvuga, mis on muu maailmaga võrreldes erandlik. Välituristide osakaal Eesti teatripublikust on märkimisväärne Rahvusoperis Estonia, kus 2004. aastal oli hinnanguliselt 35-40% publikust välismaalased st 50 tuhat vaatajat (vt seosed teiste majandusharudega).

Tabel 10. Riigilt 2004. aastal tegevustoetust saanud teatrite vaatajate arv aastatel 2002 – 2004

Teatrid	vaatajaid 2002. aastal (tuhat)	vaatajaid 2003. aastal (tuhat)	vaatajaid 2004. aastal (tuhat)
KOKKU	1002.3	1057.9	937.7
1. Rahvusoper Estonia	116.5	124.9	125.5
2. Teater Vanemuine	122.3	109.8	133.5
3. Eesti Riiklik Nukuteater	79.9	148.4	146.9
4. Eesti Draamateater	117.0	96.1	91.3
5. Tallinna Linnateater	63.5	65.3	61.5
6. Pärnu Teater Endla	97.4	72.0	65.6
7. Rakvere Teater	82.7	83.3	63.9
8. NO99/Vanalinnastudio	76.9	97.7	41.5
9. Vene Draamateater	60.1	67.5	35.6
10. Viljandi Draamateater Ugala	69.2	70.9	57.7
11. Von Krahli Teater	15.7	15.5	12.7
12. VAT Teater	34.0	32.9	24.5
13. Kuressaare Linnateater	2.9	1.0	1.6
14. Studio Theatrum	4.7	5.1	3.4
15. Studioteater Ilmarine	16.3	14.6	14.7
16. Teater Varius	2.2	2.4	2.1
17. Salong-Teater	22.1	27.5	24.7
18. Teater Tuuleveski	-	-	19.3
19. Nukuteater Lepatriinu			3.1
20. R.A.A.A.M			8.9
Tartu Teatrilabor	3.8	9.3	-
Tartu Lasteteater	-	-	-
Vene Noorteteater	15.0	13.8	-

Allikas: Statistikaamet (2000-2003) ja 2004. aasta kohta Eesti Teatriliidu Teabekeskus

Eestile on iseloomulik huvi suvelavastuste vastu. Kultuuri- ja meelelahutusürituste külastamine suvekuudel on viimase nelja aasta jooksul märgatavalt sagenenud, st on suurenenud nii pakkumine, kui inimeste huvi. Kui 2001. aastal käis suvekuudel ühepäevastel kultuurireisidel 28% elanikkonnast, siis 2004. aastal 46%⁴.

Tantsuetendusi käis 2004. aastal vaatamas 72 075 inimest, mis on 70% ulatuses Rahvusooper Estonia ja Teater Vanemuise balletipublik. Liites siia juurde riigilt tegevustoetust mittesaavate nüüdistantsuühenduste publikuarvu 15 000 – 16 000, tantsufestivalide publikuarvu 14 000-15 000 ja tantsupeo vaatajate arvu, saame tantsupubliku üldarvuks minimaalselt 124 000 inimest ehk vähemalt 9% elanikkonnast.

Eesti elanike kultuuritarbimist, sealhulgas teatrikülastajaid, on uurinud Kultuuriministeeriumi tellimisel uuringufirma Saar Poll⁵. Siinkohal peaks tulemusi analüüsides arvestama küsitletute valimi vanuselist piirangut 15-74 aastat, mis moodustab kogu elanikkonnast 77,6%. Uuringu tulemusi on üldistatud kogu elanikkonnale, kuid tegelikult puudub info alla 15-aastaste laste ja üle 74-aastaste elanike kohta. Mitmed teatrid (näiteks Rahvusooper Estonia, Tallinna Linnateater jt) on ise korraldanud publikuküsitlusi, kuid meetodikate erinevuse tõttu ei anna need tervikpilti Eesti kohta.

Uuringu järgi on teatrihuvi väga suur, 2002.-2003. aasta jooksul käis teatris 53% elanikkonnast. Teatritelt saadud vaatajate arvud (2003. aastal 1 057 900 ja 2004. aastal 937 718) on toodud protsendist suuremad, sest osa teatrikülastajatest käib teatris mitu korda aastas. Teatris käivad eestlased rohkem kui teiste keelte kõnelejad ning mida kõrgem on haridus, seda sagedamini. Ekspertide sõnul on alati suur huvi lasteetenduste vastu. Teatris käivad kõige sagedamini Tallinna, Tartu ja Pärnu elanikud, kõige vähem aga Narva elanikud. 88% teatrikülastajatest käib etendusi vaatamas oma linna või maakonna teatrites.

Teatrietenduste külastamist takistavad kõige rohkem kõrged pileti hinnad (51% küsitletuist, kellel antud põhjus oli kolme enimolulise takistuse hulgas), teatri puudumine elukoha lähedal (32%) ja vaba aja puudus (29%). Näiteks Tallinna Linnateatri puhul on pileti hinna põhjus väga oluline, sest neljaliikmelise pere teatrikülastus võib maksma minna vähemalt 800 krooni, millele lisanduvad kulud puhvetis, transport, kava jms kulud. Kõrgema sissetulekuga külastajatel on aja puudus oluline takistus.

Teatrietenduse keskmine taskukohane piletihind oleks Kultuuritarbimise uuringu järgi 67 krooni, piletihind on problemaatiline pigem vanematele inimestele. Madalama haridusega inimeste jaoks on teatripiletite kõrge hind märksa olulisem takistus kui kõrgharidusega inimestele. Mida

⁴ EAS Turismiarenduskeskuse ja Saar Polli uuring "Eesti elanike suvised sisereisid 2004".

⁵ Saar Poll "Kultuuritarbimise uuring 2003", valim 1500 Eesti elanikku vanuses 15-74 aastat.

kõrgem oli vastaja sissetulek, seda vähem takistas teatriskäimist pileti hind, vaid hoopis ajanappus. Teatri kaugus oli olulisim takistus maainimestele ning vaba aja puudust märkisid takistusena eelkõige aktiivses tööeas olevad inimesed vanuses 20-49 aastat ja linnaelanikud.

Uuringu järgi on teater üks olulisemaid osi Eesti kultuurist (76% küsitletutest), samas kallis ja prestiižikas vaba aja veetmise vorm (68% küsitletutest) ning parim viis vaba aja veetmiseks (47% küsitletutest). Teatri suhtes on elanikud väga positiivselt meelestatud, sest ei arvata nagu oleks riiklike suurteatrite aeg möödunud või erateatrid ja eraprojektid sööksid need välja (nii arvas 26% küsitletutest), teatrit ei peeta vanamoodsaks (nii arvas 13% küsitletutest), etendusi ei peeta liiga keerulisteks või raskesti arusaadavateks (pidas vaid 7% küsitletutest). Elanike positiivne hoiak teatri suhtes peegeldub vastustes küsimusele, milliseid kultuurivaldkondi oleks vaja riigi poolt rahaliselt toetada: teatri toetamist pidas vajalikuks 42% küsitletutest, mis jäi alla vaid tervisespordile (54%) ja edestas tippporti (30%).

Avaliku sektori huvid

Kohalikud omavalitsused toetavad oma eelarvest riigi- ja munitsipaalteatrite, harrastusteatrite tegevust (nn põhitegevuse toetus) ja teatriüritusi (festivalid jms). Munitsipaalteatrite puhul lisanduvad investeringud kinnisvarasse.

Ekspertide sõnul on oluline, et linnad väljendaks oma head suhtumist sellega, et hoiavad korras teatrimajad ja hoolitsevad üldise heakorra ning turvalisuse eest. Avalik sektor kasutab peale teatrite tegevuse rahalise toetamise ka teist teed, nimelt aidates kaasa tarbimisele. Näiteks Tallinna linnas eraldati käesoleva aasta septembri alguses eraldati miljon krooni õpilaste ja lasteaialaste teatrikülastuste toetuseks⁶. Avaliku sektori huvi on siin toetada eriti neid lapsi ja noori, kellel majanduslike raskuste tõttu puudub või on vähesem kokkupuude teatri ja kultuuriga. Etendusi võib valida sõltuvalt õppekavadest, korraldada kollektiivkülastusi kompenseerides osaliselt pileti hinna või õpilaste kasutada premeerimiseks. Lasteaedadel avaneb võimalus tellida lasteteatrite etendusi kohapeale.

⁶ Postimees, 2.09.2005.

ORGANISATSIOON JA POLIITIKA

Finantseerimine (riik, fondid, äritulu)

Riik ja omavalitsused

Riigi toetus kultuurile on aasta-aastalt absoluutväärtuses suurenenud. Nii näiteks jaotati Kultuuriministeeriumi kaudu 1998. aastal 787,6 miljonit krooni (5,3% riigieelarvest) ja 2004. aastal 1 512,2 miljonit krooni (3,2% riigieelarvest). 2005. aastal jaotatakse 1 679,5 miljonit krooni ehk 3,2% kogu riigi eelarvest. Kultuuriministeeriumi kaudu jagati 2004. aastal teatritele riigieelarvest 249,3 miljonit krooni, mis on 5,2% (12,3 mln kr) võrra rohkem kui 2003. aastal (vt tabel 11). Riigi tegevustoetus kattis teatrite tulust 2004. aastal 62,9% ja 2003. aastal – 57,9%, omavalitsuste toetus - 3,2% tuludest ja omaetenduste piletimüük - 22,0% tuludest.

Tabel 11. Riigilt 2004. aastal tegevustoetust saanud teatrite finantseerimine riigieelarvest 2004. aastal (investeeringud ja tegevustoetused kokku)

	Finantseerimine riigieelarvest 2004.a. (tuh kr)
1. Rahvusooper Estonia	81 937.7
2. Teater Vanemuine	46 407.9
3. Eesti Riiklik Nukuteater	14 716.4
4. Eesti Draamateater	20 307.7
5. Munitsipaalteatrid (Tallinna Linnateater koos Kuressaare Linnateatriga)	9 075.4
6. Pärnu Teater Endla	15 356.3
7. Rakvere Teater	13 375.0
8. Vanalinnastuudio/N099	12 554.3
9. Vene Draamateater	13 275.0
10. Viljandi Draamateater Ugala	11 591.0
11. väiketeatrid	5 430.0

Allikas: Kultuuriministeerium

Eesti Teatriliidu Teabekeskuse andmed võimaldavad hinnata Eesti kohalike omavalitsuste toetuste suurust teatritele, mis said riigilt 2004. aastal tegevustoetust. Omavalitsuste toetuse suurus neile teatritele oli 2004. aastal 12,5 miljonit krooni ja see on suurenenud 47,1% (4 mln kr) võrreldes 2003. aastaga, mil toetuse suurus oli 8,5 miljonit krooni. Toetuse summa on küll suurenenud, kuid toetuse saajaid on varasemast rohkem. Kahe teatri, Tallinna Linnateatri ja Kuressaare Linnateatri puhul on tegemist süsteemse toetamisega. Teatrite kõrval toetatakse teatريفestivale (näiteks Tallinna linn festivali “Talveöö unenägu” ja Rakvere linn festivali “Baltoscandal”). Näiteks toetas Tallinna linn 2004. aastal kultuuri 10,1 miljoni krooniga, millest etenduskunste 1,4 miljoni krooniga (sh 0,9 mln kr teatritele, 0,3 mln kr tantsule), kuid siin ei ole sees linnale kuuluvat Tallinna Linnateatrit. Lisandunud on toetus tarbimisele ehk teatriskäimisele (koolid, lasteaiad jms elanikkonna rühmad), mis annab omavalitsusele suurema kindluse rahade eesmärgipärasest kasutamises.

Rahandusministeeriumi andmetel oli 2004. aastal kohalike omavalitsuste toetus teatritele 34,3 miljonit krooni, millest 95,5% moodustasid Tallinna linna toetused (vt tabel 12).

Tabel 12. Kohalike omavalitsuste toetused teatritele 2004. aastal

Kohalik omavalitsus	Toetused teatritele 2004 (tuh kr)
KOKKU	34 282
Tallinn	31 012
Ida-Virumaa	399
Põlvamaa	9
Pärnumaa	20
Saaremaa	1 173
Tartumaa	1 164
Viljandimaa	491

Allikas: Rahandusministeerium

Omatulu - piletitulu

Teatrite tulud omaetenduste piletimüügist suurenesid 2004. aastal 3 miljoni krooni võrra. Piletimüügi tulud on pidevalt kasvanud alates vaadeldavast 2002. aastast, mil need moodustasid 72 miljonit, 2003. aastal – 84 miljonit ja 2004. aastal - 87 miljonit krooni (vt tabel 13). Piletitulu on iga aastaga suurenenud alates aastast 2000, kuid suhe aasta kogutulusse mitte oluliselt, ületades veidi 20% ja olles 2004. aastal 22% kogutuludest. Teatrid erinevad üksteisest antud näitaja osas vägagi palju. Nukuteatri piletitulu osakaal kogutulusse on järk-järgult suurenenud 15%-lt 2000. aastal 54%-ni 2004. aastal. Edu taga on oskuslik marketing, suhteliselt kindel sihtrühm (lapsed ja nende vanemad), lisaväärtus tuleb muusika ja teatri kombinatsioonist ning uutest sihtrühmadest – noored ja täiskasvanud.

Eesti Kultuurkapital

1925. aastal loodud ja 1994. aastal Eesti Kultuurkapitali seadusega taastatud organisatsioon koosneb kaheksast sihtkapitalist, millest üks on näitekunsti sihtkapital. Eesti Kultuurkapital jagab rahalist toetust peamiselt teatriprojektidele ja vähesel määral teatritele. Näitekunst sai 2003. aastal Kultuurkapitalist toetust 8,8 miljonit krooni, mis moodustas 9,6% kogu sel aastal jaotatud rahasummast (91,8 mln kr). 2004. aastal toetati näitekunsti 10,0 miljoni krooniga, mis moodustas 8,6% kogu sel aastal jaotatavast rahasummast (115,6 mln kr). Näitekunstile antud summad on suurenenud 13,8% (1,2 mln kr) võrreldes 2003. aastaga, kogu Kultuurkapitali kaudu jaotatav summa aga 25,9% (23,8 mln kr).

Tabel 13. Riigilt 2004. aastal tegevustoetust saanud teatrite tulud piletimüügist aastatel 2002-2004

Teatrid	tulud piletimüügist 2002. aastal (tuh kr)	tulud piletimüügist 2003. aastal (tuh kr)	tulud piletimüügist 2004. aastal ⁷ (tuh kr)
KOKKU	71 737.0	83 602.0	87 020.2
1. Rahvusoper Estonia	10 698.3	11 472.0	12 823.5
2. Teater Vanemuine	9 281.1	6 782.0	10 881.4
3. Eesti Riiklik Nukuteater	6 585.0	14 258.0	20 418.9
4. Eesti Draamateater	11 905.5	9 144.7	9 345.6
5. Tallinna Linnateater	8 547.0	9 167.0	9 958.3
6. Pärnu Teater Endla	6 291.4	4 571.1	4 059.1
7. Rakvere Teater	4 215.8	5504.0	4 537.1
8. NO99/Vanalinnastuudio	5 621.0	11 974.0	4 747.5
9. Vene Draamateater	2 689.0	3 440.0	1 896.6
10. Viljandi Draamateater Ugala	2 749.5	3 982.5	3 518.7
11. Von Krahli Teater	794.6	513.0	1 755.0
12. VAT Teater	773.0	1 026.0	945.0
13. Kuressaare Linnateater	219.7	48.8	21.5
14. Stuudio Theatrum	83.0	247.0	248.7
15. Stuudiateater Ilmarine	172.0	162.8	198.6
16. Teater Varius	17.0	56.0	107.6
17. Salong-Teater	471.0	718.0	206.7
18. Teater Tuuleveski	-	303.0	333.8
19. Nukuteater Lepatriinu	-	-	26.2
20. R.A.A.A.M	-	-	990.3
Tartu Teatrilabor	279.0	303.0	-
Vene Noorteteater	344.0	232.0	-

Allikas: Statistikaamet (2000-2003) ja 2004. aasta kohta Eesti Teatriliidu Teabekeskus

Eesti Rahvuskultuuri Fond

Rahvuskultuuri Fond jagab toetusi 16 valdkonnale, millest üks on teater. Aastatel 1991-2005 toetas fond teatreid 3,9 miljoni krooniga, mis moodustab 9,9% kogu sel perioodil jaotatud summast (39,1 mln kr).

Hasartmängumaksu Nõukogu

Hasartmängumaksu Nõukogu toetab kultuuriprojekte talle eraldatud summadest vastavalt seadusega määratletud korrale ja esitatud taotlustele. Nõukogu tegutseb hasartmängumaksu seaduse alusel. 2004. aastal toetati teatrivaldkonda 0,26 miljoni krooniga, tantsu 0,06 miljoni krooniga ja muusikavaldkonda 0,6 miljoni krooniga.

Muu toetus, sponsorlus

Toetused teatrivaldkonnale võib liigitada süsteemseteks (näiteks Kultuurkapital) ja projektipõhisteks. Viimaste näiteks on Põhjamaade Ministrite Nõukogu, mis on toetanud tantsufestivale, loomeinimeste enesetäiendamist ja palkamist (etenduse juures oleva kunstniku, kirjaniku honorar). Lisaks ülaltoodud fondidele toetavad Eesti teatreid mitmed sponsorid, riikide

⁷ 2004. aastal piletitulu omaetendustelt, st ainult etendustegevuselt

välisesindused ja instituudid, kultuurikeskused ja suuremad eraettevõtted nii Eestist kui välismaalt. Kultuurisponsorluse ulatuse ja suurimate kultuuri toetajate kohta ei ole Eestis täpset ülevaadet. Ekspertide sõnul tegeletakse teatrites sponsorlusega järjepidevalt. Hooaegadel on oma sponsorid, millele võivad lisanduda eraldi sponsorid etendustele.

Seadusandlik regulatsioon

Eestis kehtivad teatri- ja etenduskunste valdkonnas järgmised kultuuriseadused:

1. Etendusasutuse seadus (vastu võetud 11. 06. 2003)
2. Rahvusooperi seadus (vastu võetud 2.12.1997)
3. Vähemusrahvuse kultuuriautonomia seadus (vastu võetud 26.10.1993)
4. Sundeksemplari seadus (vastu võetud 12.02.1997)
5. Autoriõiguse seadus (vastu võetud 11.11.1992)
6. Kultuurkapitali seadus (vastu võetud 01.06.1994)
7. Riigi kultuuripreemiate ja kultuuristipendiumide seadus (vastu võetud 29.10.1998)
8. Loovisikute ja loomeliitude seadus (vastu võetud 18.11.2004, kehtib alates 2005. aastast)

Lisaks ülaltooduile juhivad munitsipaalteatrid linnas kehtivatest õigusaktidest, mis kehtivad kõigi linna allasutuste kohta ja riigi õigusaktidest. Erafirmade puhul lisandub äriseadustik. Seega on valdkond üsna põhjalikult seadustega reguleeritud.

Organiseeritus (liidud, ühendused, nende liikmete arv)

Teatriinimesi ja organisatsioone koondab Eesti Teatrilii, mis loodi aastal 1987 ja mis on Eesti NSV Teatriühingu (asutatud 1945) õigusjärglane. Eesti Teatrilii on kutseliste teatritegelaste liite, ühendusi ja seltse koondav katusorganisatsioon, mille tegevuse eesmärk on teatrikultuuri hoidmine, arendamine ja väärtustamine ja mis tegutseb ka ametiühinguorganisatsioonina. Teatriliiu kui katusorganisatsiooni kuulub 15 erialaliitu ja –ühendust (vt tabel 14). Loomeliitude seaduse järgi peab liidul olema liikmeid vähemalt 50, mistõttu võib nimekiri lähiajal muutuda.

Tabel 14. Teatrivaldkonna liidud ja ühendused ning liikmete arv

Liit	liikmete arv
1. Eesti Näitlejate Liit	450
2. Eesti Lavastajate Liit	76
3. Eesti Lavastuskunstnike Liit	54
4. Eesti Teatrijuhtide Liit	34
5. Eesti Teatritehniliste Töötajate Ühendus	98
6. Eesti Kutseliste Tantsijate Liit	139
7. Eesti Tantsuloovisikute Liit	34
8. Eesti Muusikateatrite Vokaalsolistide Liit	34
9. Eesti Kooriartistide Ühendus	ca 80
10. Eesti Orkestrantide Ühendus	ca 120
11. Eesti Jumestajate ja Grimeerijate Ühendus	48
12. Eesti Teatriuurijate Ühendus	45
13. Eesti Teatrikriitikute Ühendus	20
14. Müügijuhtide, Administraatorite Ühendus	ca 25
15. Teatriseenioride Ühendus	ca 300

Allikas: Teatrivaldkonna liidud ja ühendused

Eestis tegutsevad teatriorganisatsioonid on Eesti Teatrilidu Teabe keskuse andmetel järgmised:

1. AITA – Rahvusvaheline Amatööriteatrite Assotsiatsioon
2. ASSITEJ Eesti Keskus
3. Eesti Harrastusteatrite Liit
4. FIRT – Rahvusvaheline Teatriuurijate Föderatsioon
5. OISTAT Eesti Keskus
6. Rahvusvahelise Teatriinstituudi ITI Eesti Keskus
7. Sihtasutus Eesti Teatri Festival
8. UNIMA Eesti Keskus – Rahvusvaheline Nukuteatrite Liit

Eestis tegutseb etenduskunstide valdkonnas kolm agentuuri, millest kaks tegeleb kaasaegse tantsuga: 2. Tants MTÜ (Kanuti Gildi Saal) ja Eesti Tantsuagentuur (E.T.A.) ning Eesti Näitemängu Agentuur (ENA). ENA vahendab avalikule esitamisele tulevate näidendite autoriõigusi ja nõustab autoriõiguste osas. Agentuurist saab informatsiooni erinevate maade autorite ja teatrite kohta. ENA prioriteediks on algupäraste tekstide loomise soodustamine ja selleks korraldatakse Kultuurkapitali toel näidendivõistlusi. Samuti toimub igal aastal draamakool noortele kirjutajatele.

Seosed teiste majandusharudega

Kultuuriturism

Kultuuriturism leiab EAS Turismiarenduskeskuse andmetel käsitlemist Riiklikus Turismiarenduskavas aastateks 2006-2013. Hetkel ei ole kultuuriturismi kohta arengukava ei Kultuuriministeeriumil ega Majandusministeeriumil. Riigil pole andmeid, millistest riikidest ja kui palju turiste Eestit külastab. Kultuurituristide arvu saab hinnata kaudselt, eeldades, et kultuuriürituste külastajad öövivad Eestis. Tallinna Ettevõtlusameti tellimisel on TSN Emor

küsitlenud välituriste Soomest, Rootsist, Venemaalt, Norrast, Saksamaalt ja Suurbritanniast nende Tallinnas viibitud aja kohta. Nimetatud kuuest riigist pärit turistid moodustavad Eestis majutunute koguarvust 82,6%. Uuringust selgus, et kultuuriüritusi kokku külastas kuni 7% soomlastest ja kuni 1/3 teistest riikidest saabunud välituristidest. Kõikidest küsitletud turistidest külastas 2004. aastal Eestis teatrietendusi 2%. Ligikaudsete arvutuste järgi külastas 2004. aastal Eesti teatrietendusi 27,5 tuhat ja 2003. aastal 22,2 tuhat Eestis ööbinud välituristi (vt tabel 15). Kuid kõik turistid ei ööbi Eestis. Ekspertide hinnangul on Rahvusooperis Estonia välismaalaste osakaal saalis 35-40%, neist pooled soomlased tänu teatrietenduste müügile reisipakettides. See tähendaks aastas minimaalselt 50 tuhandet teatrikülastajat välismaalt ja 25 tuhandet soome teatrihuvilist.

Tabel 15. Välituristide majutused Eestis ja teatrikülastused 2003-2004

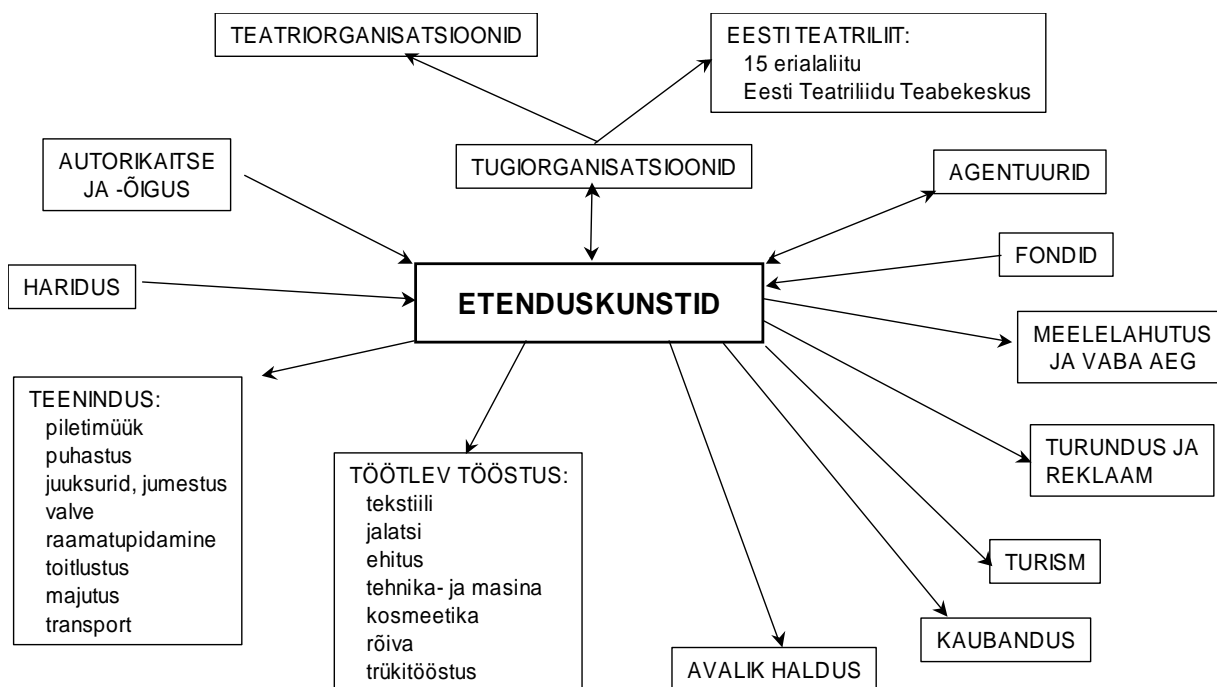
	Majutuste arv aastal 2003	Teatri- külastajate % aastal 2003	Teatri- külastajaid aastal 2003	Majutuste arv aastal 2004	Teatri- külastajate % aastal 2004	Teatri- külastajaid aastal 2004
Soome*	706473	-	-	843871	1	8439
Rootsi	66751	-	-	89042	2	1781
Venemaa	37320	5	1866	42348	4	1694
Norra	29842	-	-	35798	3	1074
Suurbritannia	30151	8	2412	38903	3	1169
Saksamaa	68151	6	4089	85643	6	5139
Kokku 6 riiki	938688	2	18774	1135605	2	22712
KOKKU kõik riigid	1112746	-	22255	1374414	-	27496

* Soomlastest teatrikülastajate tegelik arv on ekspertide hinnangul ca 25 000 tänu Rahvusooper Estonia etenduste müügile reisipakettides.

Allikas: Statistikaamet ja Tallinna Ettevõtlusamet (TSN Emor-i välituristide uuring)

Turismifirmad on aktiivselt asunud ka siseturismi raames pakkuma teatri- ja kontserdikülastusi. Internetis kodulehekülge omavatest 155 Eesti turismifirmast pakkus teatri- või kontserdireise 24 firmat. Majandusandmed teatri- või kontserdireiside osakaalu kohta kõikidest sisereisidest või välisreisidest Eestis puuduvad. Kultuuripakette pakuvad koostöös turismifirmadega või eraldi ka Eesti majutusasutused - hotellid, külalistemajad (näiteks Reval Hotel Latvija, Viinistu Külalistemaja jt.), suuremad laevafirmad (näiteks Silja Line koostöös Soome turismiarenduskeskusega) ja finantsasutused (näiteks Hansapank).

Lisaks majutusele annab etenduskunstide valdkond tööd ja sissetulekut toitlustusasutustele, transpordifirmadele, reklaamifirmadele, elavdab väiksemate maakohtade kaubandust rääkimata otsesest seosest haridusega (koolid, õpetajad). Tööstuse valdkonnast on etenduskunstidega lahutamatult seotud tekstiilitööstus (rõivad, kostüümid), jalatsitööstus (jalatsid, tantsukingad), ehitus (lava, dekoratsioonid), tehnika ja masinatööstus (lavatehnika, mehhanismid, valguspark, helitehnika jms), kosmeetikatööstus (sh. grimm) jm. Teeninduse-teenuste vallast lisaks ülaltoodule puhastus- ja pesumajade teenused, juuksuri-, valve-, nõustamis-, montaaži-, tele-video-, raamatupidamis-, marketingiteenused, üritusturundus, kirjastamine, autorikaitse jne. Seoseid kajastab järgnev joonis 1.

Joonis 1. Etenduskunstide seosed teiste majandusharudega

Seosed teiste loomemajanduse sektoritega

Käesolevas töös loomemajanduse valdkondadena käsitletud kümme valdkonda on kõik omavahel tihedalt seotud.

Arhitektuuriga seostuvad esinemispaigad, sisekujundus ja sisearhitektide teenused, ka maastikuarhitektide teenused näiteks etenduste kavandamisel kui suveetendustele kooskõlastuste saamisel (kohalike omavalitsuste load näiteks tsirkusetelgi, lavade püstitamiseks).

Audiovisuaalvaldkonnast on etenduskunstidega seotud kõik alavaldkonnad, st film, video, televisioon ja raadio. Koostööd tehakse lavastuste väljatoomisel ja etendamisel, nn toote edasisel salvestamisel, levitamisel, programmide koostamisel, vaatajate teavitamisel (kultuurisaated, reklaamikanal). Raadioteater ja teleteater moodustavad omaette allsektori, mille majandusnäitajad kajastuvad audiovisuaalvaldkonna majandusnäitajates.

Disaini valdkond haarab tööstus-, moe-, graafilist- ja veebidisaini. Jällegi on kõik alasektorid seotud etenduskunstidega. Etenduskunstid ei saa läbi ilma rõiva-, jalatsi-, kostüümi-, ehete-, tööstusdisainita (vastavalt lavastuse ajastule jm kujunduskunstniku nägemusele). Osa töid tehakse teatritöötajate poolt teatrites, osa tellitakse väljast. Väljasttellimise mahu väljaselgitamine nõuaks eraldi uuringut. Graafiline disain ja veebidisain leiavad rakendamist

otseselt teatrietendustes, marketingis, trükistes (kavad, tutvustavad brošüürid jms), veebilehtede kujundustes, ka piletites, nende müügikeskkonna kujundamisel internetis jm.

Infotehnoloogia seostub loovate IT lahenduste rakendamisel loomisprotsessis (lavastused), kui tulemuse salvestamisel, edastamisel, säilitamisel, etendusasutuste veebilehekülgede loomisel ja uuendamisel, marketingis, kliendiuuringutes. IT valdkond annab etendusasutustele töövahendid igapäevatöö tegemiseks (arvutid, programmid, jms), see kehtib ehk rohkemgi etendusasutuste juhtiva, tehnilise ja administratiivpersonali kohta.

Kirjastamine – kirjandus, ajakirjandus, trükised, brošüürid – on seotud nii loomeprotsessiga (lavastuste algallikad ehk näidendid, legendid, lood jms) kui selle tulemuste levitamise, teavitamise, marketingiga, publiku ja huviliste koolitamise, harimisega (arvustused, analüüsid ajakirjanduses jms). Trükiteenused ostetakse suures osas sisse. Teatri dramaturgi poolt loodud originaallooming või grupitöö kasutamine lavastuse loomisel võimaldab vältida näidendite sisseostmist ja sellega seonduvaid kulusid.

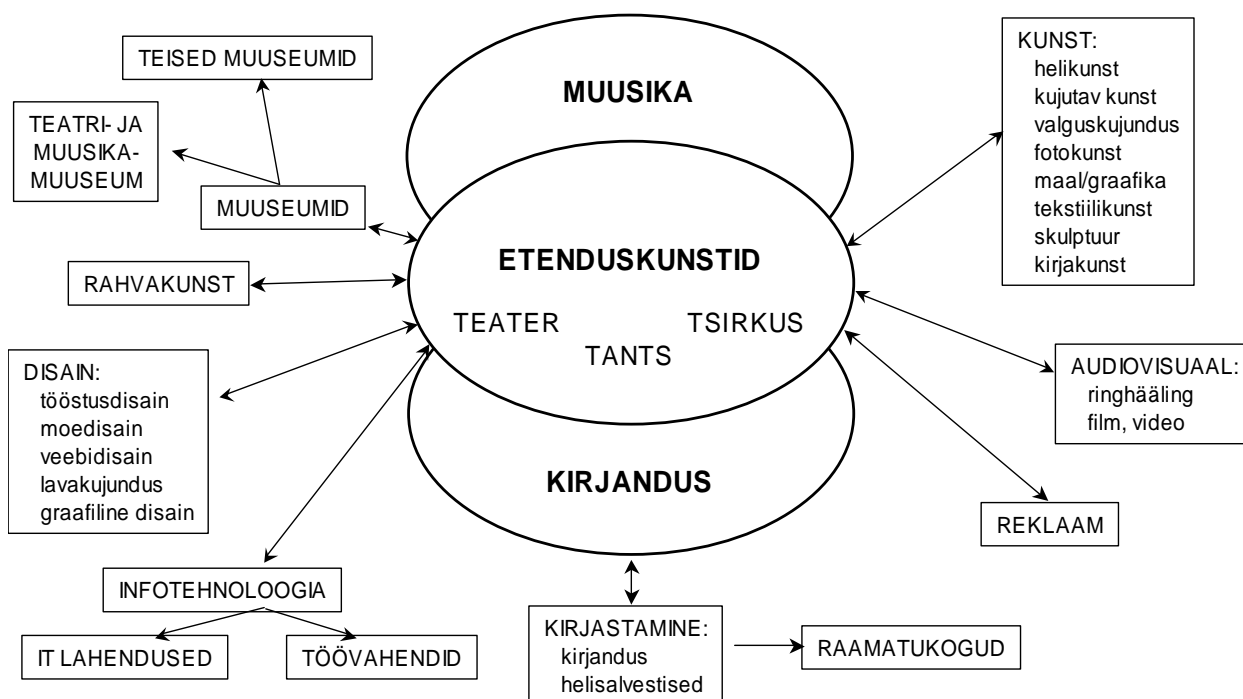
Kunst seostub etenduskunstidega mitmekülgsest. Teatrites töötavad teatrikunstnikud, kes loovad kas ise või kelle juhendamisel valmivad teatridekoratsioonid, rõivad, sisekujundus. Sealjuures on haaratud nii maal, skulptuur, graafika, keraamika, klaasi-, ehte-, moe-, metalli-, tekstiili-, rahva-, foto-, kirjakunst jne. Üksikutes teatrites on palgal oma fotograafid (näiteks Tallinna Linnateater). Siin ei osteta sisse mitte niivõrd teenust kui materjale. Seos kunstinimeste tööhõivega on otsene – etenduskunstide valdkond annab tööd kunstnikele ja kunstnikud leiavad väljundi loomingu realiseerimiseks. Kunsti ja etenduskunstide nn ühisosa väljendub ilmekalt nukkude valmistamises, nukumeistrite tegevuses. Kunstnike loomingut vajatakse näiteks valdkonna trükiste ettevalmistamisel ehk üldisemalt turundustegevuses. Teatrid on korraldanud oma ruumides kunstnike näitusi (foto, maal, graafika jms).

Kohalikest muuseumidest võivad etenduskunstide loovisikud saada loominguks inspiratsiooni (legendid, pärimused, rahvakunst jms). Samas säilitatakse järgnevatele põlvkondadele omakorda käesoleva aja loovisikute töid. Tallinnas asub Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum, mis sai alguse helilooja Peeter Süda pärandi kogumisega seotud liikumisest 1924. aastal.

Muusika valdkond on loomevaldkondadest kõige lähemalt seotud etenduskunstidega, lavastusi liigitatakse sõna- ja muusikalavastusteks. Muusika on loomingu koostisosa, eriti ooperi-, opereti-, balleti-, tantsuetendustel. Samas on ta helikujundusena täiendav abivahend ja meeleolukeskkonna looja (taust). Suuremates Eesti teatrites on palgal muusikalised kujundajad ja muusikaala juhatajad, kes alaga tegelevad ja vajadusel teenust sisse ostavad. Sõnateatrid lähevad üha enam välja traditsioonilisest žanrist ja otsivad uusi lähenemisviise muuhulgas muusikaga, etendades muusikale, muusika- ja kontsertetendusi.

Otsestele esinemistele lisaks saavad muusikud ja muusikateoste autorid autorikaitseorganisatsioonide kaudu tasu oma teoste teatris esitamise ja/või fonogrammide kasutamise eest.

Reklaam seostub valdkonna turundustegevusega, sest etendusasutuste toodang ei jõua tänapäeval ilma vahenduseta tarbijani. Raadio-, tele-, trüki-, välireklaam, reklaamüritused – erinevaid reklaamiliike kasutatakse vajadusel eraldi ja kombinatsioonides. Reklaamkulutuste osa teatrite eelarvetes võiks olla edaspidiste uuringute üheks objektiks. Seoseid teiste loomemajanduse valdkondadega selgitab järgnev joonis 2.

Joonis 2. Etenduskunstide seosed teiste loomemajanduse valdkondadega

HARIDUS, KOOLITUS

Koolid ja lõpetajad

Teatrierialal ja teatriga seonduvatel aladel saab Eestis kutse-, rakenduslikku kõrg- või kõrgharidust järgnevates koolides: Eesti Kunstiakadeemias, Eesti Muusikaakadeemias, Eesti Muusikaakadeemia kõrgemas Lavakunstikoolis, Tallinna Balletikoolis, Tallinna Ülikooli kultuuriteaduskonnas, Tartu Ülikooli teatriteaduse õppetoolis ja Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemias (vt lisa 5). Kutsehariduse osas saavad teatrid muusikutele ja lauljatele

täiendust G.Otsa nim. Tallinna Muusikakoolist, H.Elleri nim. Tartu Muusikakoolist ja teatrikunstnikud lisaks Kunstiakadeemia Tartu Kunstikoolist. Kokku lõpetas teatrilal või teatriga seonduvatel erialadel (sh. muusika, kultuurikorraldus) 2004.a. kutse või kõrgkooli 277 noort spetsialisti.

Olulisim teatrihariduse pakkuja Eestis on Eesti Muusikaakadeemia, kus alustas 1957. aastal tööd lavakunstkateeder, mis kannab tänapäeval nime Eesti Muusikaakadeemia Kõrgem Lavakunstkool. Näitleja- ja lavastajaharidust omandama võetakse iga kahe aasta tagant. 2004. aastal lõpetas kooli 21. lend: 15 näitlejat ja 4 lavastajat. Aastatel 2000-2004 lõpetas kooli kolm lendu: 42 näitlejat ja 8 lavastajat, kokku 50 inimest. Kokku on kateedri lõpetanud selle asutamisest alates 336 spetsialisti. Eesti Muusikaakadeemia muusikaalade lõpetanutest saavad täiendust kõik Eesti teatrite juures olevad orkestrid ja koorid, koolis on võimalik omandada magistrikraad kultuurikorralduses. 2004. aastal oli lõpetajaid koos näitlejate ja lavastajatega kokku 139. Hinnanguliselt töötab muusikaalal 95% lõpetanutest.

Eestis on võimalik näitlejaharidust omandada ka Viljandi Kultuuriakadeemias, mis liitus 2005. aastal Tartu Ülikooliga ja kannab nime Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia. Teatri ja tantsuga on seotud järgnevad erialad: teatrikunst spetsialiseerumisega näitlejaks või lavastajaks, teatrikunsti visuaaltehnoloogia spetsialiseerumisega butafoor-dekoraatoriks või valguskujundajaks või lavastuskorraldajaks, tantsukunst spetsialiseerumisega tantsuõpetajaks või koreograafiks või tantsijaks. Teatrikunsti võetakse õppima üle aasta, 2003. aastal lõpetas teatrikunsti alal 12, 2004. aastal tantsu erialal 6 ja muusika erialal 8 noort spetsialisti. Valguskujunduse on lõpetanud esimene lend 2003. aastal, õpingud on pooleli kahel lennul. Kolledži loomisest on lavakunsti osakonna lõpetanud 167 inimest, muusika osakonna – 46 (neist 11 aastal 2005). 90% muusikaeriala lõpetanutest töötab valdkonnas.

Riiklikku klassikalise balleti haridust pakub Eestis ainsana Tallinna Balletikool, mis asutati 1946. aastal riikliku teatri "Estonia" balletistuudio baasil. Kool on riiklik kutseõppeasutus, kus õpe kestab kokku 9 aastat, noorem aste 5 õppeaastat ja vanem – 4 õppeaastat. Vanema astme lõpetanud saavad kutseõppeasutuse lõputunnistuse kutsekeskhariduse omandamise kohta ja balletiartisti kutse. Käesoleva ajani on kooli lõpetanud 314 balletiartisti. 2004. aastal lõpetas kooli 43. lend 12 artistiga. Rahvusooper Estonia ja teater Vanemuise teatri balletitrupid on komplekteeritud põhiliselt Tallinna Balletikooli lõpetanutest, kuid teater Vanemuine saab täiendust teatri juurde asutatud eraballetikoolist.

Tallinna Ülikoolis on võimalik teatriga seotud erialasid omandada kultuuriteaduskonnas. Bakalaureuseõppes võib õppida muusika eriala, kooli- ja puhkpilliorkestri dirigeerimist, koreograafia, tantsupedagoogi ja kultuurinõuniku eriala; magistriõppes kunsti-, muusikateadust, muusikaõpetaja eriala ja kultuurikorraldust. Lisaerialadest võib Tallinna Ülikoolis valida

helidisaini või sõna- ja väljendus kunsti. Tallinna Ülikool on balletikooli kõrval üheks suuremaks tantsijate koolitajaks Eestis (ka nüüdis-, rahvatants-, tantsuõpetus). 2004. aastal lõpetas 31 spetsialisti, aastatel 2000-2004 220 spetsialisti kelle tulevane elukutse võiks olla seotud etenduskunstidega (st. tants, muusika, kultuurikorraldus, kultuurinõunik). Kokku lõpetas TÜ kultuuriosakonna aastatel 2000-2004 466 spetsialisti, neist 112 aastal 2004. Kultuuriteaduskonna lõpetanute üldarvust alates õpetamise algusest ei oma kool ülevaadet.

Eesti teatrites töötavad tekstiili-, moekunstnikud ja dekoraatorid tulevad peamiselt Eesti Kunstiakadeemiast. Alates 1950-ndast aastast on Eesti Kunstiakadeemias olnud võimalik õppida teatridekoratsiooni maali ehk stsenograafia erialal. Aastatel 1950-2004 on selle eriala lõpetanud 124 inimest, aastatel 2000-2004 - 19 spetsialisti ja 2004. aastal lõpetas 4 spetsialisti.

Teatriteadust saab Eestis õppida ainult Tartu Ülikoolis, seni bakalaureuse- ja magistritasemel alates 1992. aastast, kui avati teatriteaduse õppetool. Lõpetanuid on olnud kokku 70, neist 63 bakalaureust, 7 magistrit ja 1 doktor. Viimase viie aasta jooksul on teatriteaduse eriala lõpetanud 43 spetsialisti.

Tartu Kunstikoolis pole teatrikunstniku eriala, kuid kooli lõpetajatest on ajavahemikul 2000-2004 läinud teatrikunstniku tööle 2 inimest.

G.Otsa nim. Tallinna Muusikakoolist ja H.Elleri nim. Tartu Muusikakoolist saavad teatrid uusi spetsialiste muusika ja laulu valdkonnas. 2004. aastal oli Tartu Muusikakooli lõpetajaid kokku 58 (vastavalt 31 ja 27). Kooli lõpetajate arv alates 1923. aastast - 1714, aastatel 1950-2004 on lõpetajaid olnud 1567. Tallinna Muusikakooli on lõpetanud aastatel 1947-2004 kokku 2502 inimest.

Teatrid koolitavad ka ise aktiivselt järelkasvu enamasti teatristuudiotest või teatrite juurde loodud keskustes. Näiteks võiks nimetada Vanemuise teatri balletistuudio, Rakvere Teatri juures asuvat Teatrikoolituskeskust teatriprofessionaalidele (täiendkoolitus), VAT Teatri Foorum-Gruppi, Theatrumi koostööd Vanalinna Hariduskolleeegiumi Teatrikooliga, Vene Noorsooteatri laste- ja õppestuudiot, Fine 5 ja Prodance Tantsukeskuse juurde loodud tantsukoole jms.

Ekspertide sõnul ei ole Eesti teatrihariduses probleeme, oluline on mitmete koolide olemasolu, noorte näitlejate – lavastajate juurdetulek on olnud pidev. Ainukese märkusena tõdeti, et teatrierialadel ei soovita omandada magistrikraadi. Teatrist huvitatud ei lähe reeglina välismaale õppima, seal käiakse ennast täiendamas, kuid need ei ole nelja-aastased kursused. Noortel näitlejatel ei ole Eestis raskusi erialase töö leidmisega ei praegu ega lähemas tulevikus, sest teatrid planeerivad pigem trupptide laiendamist kui olukorra stabiliseerumist. Moskvas, Tabakovi nim. studios õpib hetkel Eesti riigi toetusel 10 noort, keda seob kohustus naasta 2006. aastal lõpetamise järel Eestisse. Orkestrite ja kooride täiendus tuleb Eestis peamiselt Eesti

Muusikaakadeemiast, H. Elleri nim. Tartu Muusikakoolist ja Tallinna G.Otsa nim. Tallinna Muusikakoolist.

TUGEVUSED, NÕRKUSED, ARENGUVÕIMALUSED, TAKISTUSED

Valdkonna tugevused, nõrkused, arenguvõimalused ja takistused ei ole järjestatud tähtsuse alusel (vt tsirkuse andmed vastavas peatükis).

Tugevused

- Eesti teatri saja-aastane ajalugu
- repertuaariteatrite säilimine muutustes ja nende suur arv
- Eesti teatri ja näitlejate professionaalsus
- teatri positiivne maine ja väärtustatus ühiskonnas, teatrikülastuste – vaatajate kõrge arv
- teatrite koostöö – teatrijuhtide ümarlaud
- teatrite asukoht suurtes linnades ja maakondade kultuurikeskustena
- truppide paindlikkus tänu külalisetenduste arvukusele
- omanäidendid ja eesti dramaturgia etendamine, näitekirjanike olemasolu teatrites
- erinevate stiilide viljelemine, uuendusmeelsus
- sõnateatrite koostöö muusikavaldkonnaga
- suve- ja jõuluetenduste traditsioon
- suurtel teatritel kindlate sponsorite olemasolu
- teatrifestivalid
- stabiilne riigi toetus teatritegevusele ja -haridusele, erinevate tugiprogrammide rahastamine (sh väljasõiduetendused)
- kasvavad rahvusvahelised kontaktid, välisfestivalidel mängimine (kvaliteedi näitaja)
- väiketeatritel kokkulepped suuremate teatritega saalide kasutamise osas
- erinevate teatrikoolide ja mitmekesise teatrihariduse olemasolu
- uute teatrite ja teatriprojektide tekkimine
- teatri- ja kultuuriajakirjanike (kriitikute) olemasolu (v.a tants)

lisaks tantsu osas

- traditsioon klassikalise balleti osas, tugev vene kool
- tugevad nüüdistantsu koreograafid ja tantsijad
- Eesti nüüdistantsu potentsiaal ja välisesinemiste suur arv
- loovisikute seaduse vastuvõtmine ja garantiid töötuksjäämisel
- eratantsukoolide, -stuudiote, -õpetuse suur levik ja tantsuharrastuse populaarsuse tõus

Nõrkused

- lava-, valgus-, jm tehnika vananemine või puudumine (sh väljasõiduetendused)
- ladude (dekoratsioonid, kostüümid) puudumine või halb seisukord
- hoonete öise valve ja kindlustamise puudumine, vananenud tuletõrjesüsteemid
- kallid töövahendid nukuteatritel (nukkude valmistamine)
- ilma toetuseta lasteetenduste piletihindade säilitamine madalamana täiskasvanute etendustest
- projektipõhise finantseerimise tõttu majanduslik ebakindlus (koolitus, enesetäiendamine, eksperimenteerimine)
- loovtöötajate tegelemine projektide kirjutamisega (raha taotlused), sellest tingitud väsimine
- loovpersonali (näitlejate) ja pindade (lavade) vahetus takistab teatrite tööd
- näitlejate suur hõivatus eri tüüpi etendustega (sh väljasõidud, suveetendused), liiga lühikesed prooviperioodid
- tehniliste töötajate töötingimused, ebapiisav kvalifikatsioon, madalad palgad ning koolitamist takistavad arvukad külalisesinemised
- teatritöötajate kaadri vanus (noorendamise vajadus)
- külalislavastajad Eesti teatrites – neil jääb tahaplaanile näitlejate pikemaajaline areng
- etenduskunstide turundus nõrk
- rahalised raskused teatrifestivali kulude katmisega

lisaks tantsu osas

- Eesti tippballetiartistid siirduvad välismaale (eriti mehed) või on jätmas aktiivset tantsijakarjääri, solistid ei ole kohalikud
- noorte järelkasv balletis – kõrgel professionaalsel tasemel tippe vähe
- erinevate nüüdistantsu tegijate vaheline koostöö prooviruumide ja esinemispaikade osas
- erialaste täiendamisvõimaluste piiratus Eestis
- tantsuteooria ja -kriitika spetsialistide vähesus-puudus

Arenguvõimalused

- pikaajalisem riigi kultuuripoliitika, et tagada valdkonnas stabiilsus ja järjepidev areng (4-aastane rahastamise periood repertuaariteatritel, praegu sõltuvad iga-aastasest eelarvest)
- erateatritele- ja ühendustele riikliku tegevustoetuse taotlemise võimaluse loomine
- publikuhuvi: stabiilne teatri vastu; tantsu, eriti nüüdistantsu vastu huvi märkimisväärselt kasvamas (toob juurde uued vaatajate sihtrühmad)
- festivalidel osalemine (Eestis ja välismaal)
- publiku arvule ja kasumile lisaks muu näitaja väärtustamine (uuslavastuste arv jms)
- mitmekülgsus teatriürituste, etenduste, paikade osas (sh suve-, vabaõhu, laste-, noortelavastused), uued esinemiskohad

- repertuaari- ja projektiteatrite kombineerumisel uute teatrivormide teke, mis suurendab publiku huvi (uus), eksperimentaalprojektid
- müük ja turundus (sihtrühmades)
- külalisetendused maakondades
- suurem koostöö kohalike omavalitsustega, sponsorite, erasektoriga (nende toetuste suurendamine)
- suurem ja põhjalikum koostöö meediaga
- koostöö teatrite ja kultuurivaldkondade vahel (teatrimaja teenus, visuaalkunst, videokunst, muusikute ja tantsijate koosinemised jne)
- suurem rahvusvaheline koostöö, rohkem külalisetendusi välismaal (eriti muusika-, tants), etenduste ja loovpersonaliga vahetus (Soome, Rootsi, Saksamaa jt)
- kaadri noorendamine (loov- ja -tehniline personal), stuudiote tegevus teatrite juures
- süstemaatiline täiendkoolitus (loovpersonal jt spetsialistid)
- palkade tõstmine (suurem motiveeritus)
- välislavastajad Eesti teatrites (kontaktid, kvaliteet, õppimisvõimalus)
- muusikalide, muusikaetenduste lavastamine omatulu suurendamiseks (ka oht)
- algupärase dramaturgia lavalettoomine
- tuluvõimalused kõrval- ja abitegevustest: toitlustamine, kohvik, transporditeenus, garderoob, tehnika, kostüümilaenutus, helisalvestised etendustest, ruumide üürimine, piletite vahendus, kino, kontserdid, rahvakultuuri üritused jt teatrivälised tegevused – konverentsid, koolitused, kunstinäitused, kirjastamine (ka oht)
- piletite käibemaksu ühtlustamine riigi- ja eraetendusasutustele, kõigil 5%

lisaks tantsu osas

- riigi tegevustoetuse taotlemise võimalused ka tantsukunstile lisaks projektitoetustele
- uute tantsustiilide toomine repertuaariteatritesse balleti kõrvale
- kasvav huvi nüüdistantsu vastu (uute sihtrühmade toomine etenduskunstide juurde)
- esinemispaikade ja ruumide osas koostöö repertuaariteatrite jt ruumide haldajatega
- välisesinemiste toetamine, välislavastajate kutsumine Eestisse ja loomeprotsessi soodustamine Eestis
- balletiartistide järelkasv: koolitus, vahetus, loomingulised stipendiumid, osalemistasude katmine rahvusvahelistel konkurssidel osalemiseks
- klassikalise ja kaasaegse tantsuhariduse kvaliteedi tõstmine (välismaa tipp-tantsupedagoogid, tippantsijad jms)
- tantsuvaldkonna laialdasem ja professionaalsem kajastamine meediakanalites
- vähemkindlustatud tantsuharrastajate toetamine
- aktiivse tantsijakarjääri lõpetanute edasise tööhõive ebamäärasuse kaotamine ja ümberõppevõimaluste loomine

Takistused - ohud

- riigipoolse toetuse vähenemine või vähendamine kultuurile, sh teatrile (teatritöötajate madalad palgad, lava- jm tehnika uuendamine, hooned)
- erinevate etenduskunstivaldkondade ebavõrdne riiklik toetamine (näiteks kaasaegne tants, erateatrid, tsirkus, projektid)
- riigipoolne selgusetus, kuidas ja mismoodi arendada teatrielu säilimist ja kindlustada selle mitmekesisus ja areng (institutsioonid-projektiteatrid)
- rahalise toetuse ebapiisavuse ja publiku arvu nõude tõttu tegeletakse omatulu suurendamiseks mittepõhitegevustega, kommertsetendustega, ka muusikalidega sõnateatrites jms
- raha puudusel välditakse või püütakse viia miinimumini repertuaari, kus tuleb maksta autoritasusid (teisalt soodustab teatrisest loomingut)
- heade lavastajate vähesus Eestis
- ebapiisavad kontaktid eri maade teatrala spetsialistidega
- teadmiste ja oskuste puudus lisaraha hankimisel investeringuteks
- teatrite linnastumine (esinetakse seal, kus on rohkem publikut), maakonnakeskuste teatritel publiku vähesus, mida leevendatakse külalisesinemistega
- keskkond ja turvalisus (näiteks Tallinnas)
- väärtushinnangute muutus - eelistatakse kergemat meelelahutust, meelelahutusürituste suur arv mõjutab negatiivselt teatريفestivalide publikuarvu
- festivalide toetuste suurus takistab teatrite osalemist välisfestivalidel ega võimalda palgata festivalivälisel ajal töötajaid
- üldine elukalliduse tõus ja rahva ostujõu langus (igapäevakaubad, transport, kütus jms), mistõttu teatriskäike vähendatakse või loobutakse minekust
- elanikel vaba aja puudus
- kriitika tase ja pealiskaudsus
- ühiskonna väärtushinnang - “kultuur ei teeni midagi”
- piletite käibemaksu erinevus riigi- ja eraetendusastutustel (18% ja 5%)

tantsu osas

- nüüdistantsu ja klassikalise tantsu erinev rahastamine, nüüdistantsu projektipõhine rahastamine ja riigieelarvelise toetuse vähesus
- koostöövalmidus tantsuteatrite, klassikalise- ja nüüdistantsuühenduste vahel
- turunduse ebapiisavus (klassikalise tantsu osas, Eesti-sisene)
- meedia suunitlus meelelahutusele, tantsuarvustuste, ülevaadete vähesus ja pealiskaudsus
- ühiskonna suhtumised ja väärtused: teatritest rääkides peetakse silmas eelkõige sõnateatrit, ballett on tagaplaanil, nüüdistants marginaalne või väga väikesele sihtrühmale suunatud, mida polegi vaja riigi poolt toetada

ARENGUPROGNOOS LÄHEMAKS 3-5 AASTAKS

Toodangu, teenuste mahu muutus

Publiku arvu langust ei ole ette näha, sest eestlane on harjunud teatris käima. Teater on väga oluline kultuurikeskus ja ekspertide sõnul pole tegemist ainult etenduste vaatamisega, vaid teatriskäik on rituaal.

Esietenduste arv on stabiliseerunud ja mahu suurenemine saab tulla pigem uute projektiteatrite arvelt. Ekspert hinnangute alusel oleks teatrite maksimaalne publiku arvu tõus 50 000 vaatajat.

2005. aastal võib esineda suurem muutus etenduste arvus, kuna peale remonti alustas tööd Vene Teater (2004. aastal veel Vene Draamateater) ja teater Vanemuise 2005. aasta plaanid on oluliselt suuremad eelmisest (plaani järgi ca 20% rohkem etendusi). Publiku arv sõnateatrites tõuseb 5-7% sõltuvalt teatrist. Vene Teatri publik peaks suurenema remondiperioodi eelsele tasemele või suurenema kuni 10%, sest võetakse kasutusele uus saal (150-200 kohta), kus saab korraldada etendusi noortele ja eksperimentaalseid etendusi. Kui hinnata mahtu uuslavastuste arvu järgi, siis see ei suurene, küll võib käibe maht suurendada piletitulu suurenemise arvelt, sest kulude tõus (elekter, vesi, valgustehnika, dekoratsioonid Saksamaalt jms) avaldab survet piletihindade tõstmisele.

Nüüdistsu publiku arv võib märgatavalt tõusta (30-40%), kui esinemispaikade osas saavutatakse kokkulepped erinevate ühenduste, saalide haldajate, teatrite jt osapoolte vahel.

Välisesinemiste potentsiaal

Ekspertide hinnangu järgi ei ole Eesti sõnateatrite välisesinemiste potentsiaal märkimisväärne, sest segab keelebarjäär ja teadmatus publikuhuvist, kuigi näitlejate mängutaset hinnatakse kõrgeks. Oluline takistus on raha puudus, eksport on väga kalline ja teatritel ei ole selleks endal ressursse. Takistab ka teatrite loomuline plaan, teatrimajas peab pidevalt etendusi mängima. Siiski kavandavad teatrid külalisetendusi Soomes, personalivahetusi Põhjamaade teatritega ning osalemisi välisfestivalidel. Balleti ja ooperi ning Vene Teatri võimalused on siin suuremad.

Välisesinemiste potentsiaal on suur nüüdistsul, osaliselt loovisikute elamise-töötamise tõttu mitmel maal ning väiksemate kulutuste tõttu, mis välismaal etenduse lavaletoomiseks kulub (truppide suurus, lavakujundus väiksem, koreograaf-lavastaja-tantsija sageli ühes isikus).

Tööhõive muutus

Tööhõive ei suurene. Tööjõu liikumine ei ole väga suur, see toimub valdkonna sees ehk teatrist teatrisse või teatritest vabakutselisteks. Vene Teatril on remondijärgselt vaja suurendada tehniliste töötajate arvu ja ka loominguliste töötajate arv suureneb seoses uue saali ja täiskoormuse tekkimisega (tõus ca 20%). Järgmisel aastal Tabakovi studio lõpetanutest leiab osa kindlasti rakendust Vene Teatris. Klassikalise tantsu osas on Eestis tugev vene kool ja hea keeleoskus, mistõttu head tantsijad mitte ainult ei esine, vaid lähevad tööle välismaale. Balletisolistid Eesti teatrites on enamuses Venemaalt.

Teater Vanemuine, Pärnu Teater Endla ja Eesti Draamateater soovivad võtta tööle järgmise lavakunstikooli lennu lõpetajaid. Eestil on olemas mitmed erialast haridust pakkuvad koolid, mille tase rahuldab.

Administratiivpersonali, projektikirjutajaid, administraatoreid, lavatehnilist personali – kõiki nimetatud spetsialiste plaanivad teatrid juurde palgata. Probleemaatiline on oskustööliste kategooriate palkamine, sest teatrite poolt pakutud palgatase ei ole turul konkurentsivõimeline. Tendents on suurendada tehniliste töötajate arvu, millele lisanduvad noored näitlejad Lavakunstikoolist. Tallinna Linnateatri osas on vajadus lisatööjõule viie aasta pärast, kui lõpetatakse suure saali ehitus (tõus ca 20%). Töökohtade arv võiks suureneda lähema 3-5 aasta jooksul Eesti teatrites 10-20%.

TSIRKUS

Eestis on olemas vaid üks tsirkus, Leifi Rahvusvahelise Meelelahutuse OÜ, kellele kuuluvad kaubamärgid “Tsirkuse Tuur” ja “Tivoli Tuur”. Ettevõtte tegutseb edukalt ka lõbustusparkide turul. Firma on tegelenud tsirkusega Eestis 8 aastat andes aastas 90 etendust üle kogu Eesti kuni 1000 vaatajale korraga. Äreregistri andmetel oli firma käive 2003.aastal 9,5 miljonit krooni ja ettevõttes töötas 15 töötajat.

Eesti eripäraks on tsirkusekultuuri ja kohalike artistide puudus ning madal tase võrreldes Euroopa ja maailmaga. Tsirkus annab tööd peale direktori veel mitmetele abilistele korralduse ja asjaajamise poolelt, müügi ja toitlustusega tegelevatele inimestele, töömeestele ja valvuritele. Kokku on tuuriga hõivatud kuni 25 inimest.

Üksikuid artiste-trupijuhendajaid, kelle põhisissetulek seotud tsirkuse valdkonnaga, võib Eestis olla Internetiotsingu põhjal hinnates kuni 30 jättes välja truppides esinevad lapsed. Kohalikud artistid käivad laevadel esinemas üksikute etteastetega muu meelelahutusprogrammi osana,

mistõttu ei saa seda lugeda tsirkuseks. Tsirkuseartistidele annavad ka tööd kohalikud kontserdikorraldajad, näiteks Lend Muusik, Mirka Agentuur jt.

Eesti tsirkuse programm tuuakse sisse välismaalt, seal esinevad välismaalt kutsutud artistid ja vaid üksikud kohalikud artistid nagu Vello Vaheri perekond.

Siseturu maht on hinnanguliselt 50-90 000 külastajat, saali täituvus keskmiselt 50%. Maksimaalselt saab Eesti turu väiksuse tõttu korraldada kahekuulist tuuri kevadel ja sügisel. Samal põhjusel ootab publik pidevalt vaheldust ja uut programmi. Väga oluline saalide täituvuse mõjutaja on ilm. Kui välismaal on tsirkus kogu pere üritus, siis Eestis käivad isad vähem lastega tsirkuses. Külastajate hulgas on palju noori, linna ja maaelanikke, sest tsirkus tuleb n-ö koju kätte. Külastatavust mõjutab nõukogude ajast pärit ebameeldiva alatooniga tsirkuse kuvand. Tänapäeval tsirkusekogemuse võrra rikkamad inimesed hakkavad aga edaspidi tsirkuses käima, seetõttu tehakse palju soodustusi ja jagatakse tasuta pileteid. Külastatavust mõjutab elanike ostujõud ja Eesti majanduse seis.

Avaliku sektori huvi ei ole märgatav. Pigem on kogetud probleeme lubade ja kooskõlastuste taotlemisel, mida on iga esinemispaiga puhul 15 (haljastus, koristus, elektrivõrgud, ettevõtlus, politsei- ja päästeteenistus, tuletõrje, kunstnik, arhitekt, jne).

Tsirkus omab omaette valdkonna staatust, sest ei sarnane teatritele, kellel reeglina kas oma hoone või võimalus selle kasutamiseks. Oma maja ja ruumide puudumise ning probleemide sarnasuse tõttu võiks Eesti ainsa tsirkuse omaniku hinnangul ühe valdkonna alla koondada nii tsirkuse kui tivoli (lõbustuspargid) nagu see on mujal maailmas. Eesti tsirkusel pole statsionaarset hoonet, on telk ja sinna juurde kuuluvad mobiilsed elamud, köögid ja muu tehnika. Tsirkuse finantseerimine on Eestis täielikult eraomaniku kätes, riik ega kohalikud omavalitsused ei toeta tegevust. Firma juhi arvates võikski tsirkus ise raha teenida, kuid riik võiks vastu tulla piletite käibemaksu osas kehtestades 18% käibemaksu asemel 5% või 7%-lise käibemaksu. Tsirkust toetavad partnerluse korras reklaami, toitlustuse ja kaubandusettevõtted (ainumüügi õigus). Tsirkuseartistid ja ettevõtjad ei ole organiseerunud. Liidud ja ühendused puuduvad.

Professionaalsete tsirkuseartistide koolitust Eestis ei paku ükski kõrgkool ega kutseõppeasutus. Lastetrupid koolitavad endale ise järelkasvu, kuid kuna puudub traditsioon, siis ei hakka tõenäoliselt niipea Eestist tulema tunnustatud tsirkuseartiste.

Tugevused, nõrkused, arenguvõimalused, takistused

Tugevused

- Eestis on vaid üks tsirkus ja puudub konkurents
- ei ole vajanud riigipoolset tegevustoetust

Nõrkused

- kohalike artistide nõrk tase võrreldes Euroopa ja maailma tasemega, Eesti artistid esitavad üksikuid etteasteid, mis pole veel tsirkus

Arenguvõimalused

- tsirkuse valdkonda reguleeriva seaduse vastuvõtmine, kus tähelepanu maksudele ja nende rakendamisele tsirkuse vallas
- riigipoolne huvi ja tunnustamine (sh. asjaajamine, kooskõlastused, maksud)
- tsirkuse käsitlemine koos lõbustusparkidega eraldi loometööstuse valdkonnana
- abi investeeringute osas töövahenditesse (tehnika, masinad, telgid, esinemispaigad jms)
- piletite käibemaksu vähendamine 18%-lt 5-7%-le

Takistused

- traditsiooni puudumine
- tsirkuse valdkonda reguleeriva seaduse puudumine
- riigi ja omavalitsuste suhtumine – pole vaja, pigem tekitab probleeme ja tüli
- loomakaitsjate surve: loomade nägemine tsirkuses võib lõppeda
- erisoodustusmaksude rakendamine arvestamata töö spetsiifikat
- maksud: linna sissesõidumaks, maanteeameti maksud, võrdsustatud veoautofirmadega
- kooskõlastuste suur arv (15 erinevat iga etenduskoha jaoks uuesti)
- tehnika vananemine – ressursside puudus uute muretsemiseks
- puudub statsionaarne tsirkuse hoone

Arenguproгноos lähemateks aastateks

Lähiaastatel ei ole loota tsirkusehoone valmimist, seega etenduste arv ja maht jääb senisele tasemel. Artistide järelkasvu osas on prognoos negatiivne, sest reisimine on kulukas ja artistid investeerivad sellesse oma sissetuleku. Eesti ühiskonna väärtushinnangute taustal on materiaalse heaolu kindlustamine tähtsam kui eneseteostus, seega tippartistide jääb tsirkuses vähemaks. Loomakaitsjate tegevuse tulemusena (kui loomade kasutamine tsirkuses keelatakse) võib tsirkus minna üle enam akrobaatikale ja koreograafiale. Tehnika vananemise tõttu lisandub suurte investeeringute vajadus.

EKSPERDID JA ÜMARLAUD

Avaldame tänu töö valmimisele kaasa aidanud ekspertidele:

Nimi	Organisatsioon	Amet
Reet Mikkel	Kultuuriministeerium	asekantsler
Tõnu Lensment	Kultuuriministeerium	nõunik (etenduskunstim)
Katrin Ella	Eesti Teatriliidu Teabekeskus	juhataja
Raivo Põldmaa	Tallinna Linnateater	direktor
Maire Janisk	Tallinna Linnateater	direktori assistent
Eneken Priks	Eesti Teatriliit	sekretär
Priit Raud	2. Tants MTÜ/Kanuti Gildi Saal	juhataja
Toomas Türupuu	Rahvusoper Estonia	arendusdirektor
Lauri Viikna	Leif Meelelahutuse AS	tegevdirektor
Jarmo Seljamaa	Smithbridge Productions	produktiooni juht
Yngve Rosenblad	Statistikaamet	juhtivstatistik
Jaan Urvet	Harrastusteatriite Liit	tegevdirektor
Kirsten Simmo	ASSITEJ Eesti Keskus	koordinaator
Tiina Ollesk	Fine 5 Tantsuteater	koreograaf
Kai Kangur	Teater Vanemuine	balletitoimetaja
Kelli Vilu-Püss	Eesti Tantsuagentuur	projektijuht
Maarika Tint	Eesti Teatrijuhtide Liit	sekretär
Liene Saar	Kuressaare Ooperpäevade Festival	direktor
Allan Kress	MTÜ Banaanikala	juhataja
Piret Kallas	EAS Turismiarenduskeskus	turismiuuringute koordinaator
Kersti Uus	Tallinna Ettevõtlusamet	turismiosakonna spetsialist
Rita Reinomägi	Tartu Kunstikool	kantselei juhataja
Aivi Reimand	Tartu Ülikool	teatriteaduse õppetooli õppekorralduse spetsialist
Anne Kuusemets	Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA	pearaamatupidaja
Eve Tõnisson	Haridus- ja Teadusministeerium	analüüsiosakonna analüütik
Ene Vohu	Tallinna Kultuuriväärtuste Amet	juhataja
Malle Tarum	Eesti Muusikaakadeemia	õppeosakonna juhataja
Triinu Priks	Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia	muusikaosakonna õppejuht
Maia Kõöts	Tallinna Ülikool	õppeosakonna asjaajaja

Etenduskunstide töö on läbi arutatud 9. novembril 2005 toimunud ümarlaulal:

Kutsutud	Organisatsioon	Amet	Osalemine
Tõnu Lensment	Kultuuriministeerium	nõunik (etenduskunstid)	*
Katrin Ella	Eesti Teatriliidu Teabekeskus	juhataja	*
Rein Oja	Eesti Teatriliit	juhataja	*
Maire Janisk	Tallinna Linnateater	direktori assistent	*
Külliki Tafel	Eesti Tuleviku Uuringute Instituut	projektijuht	*

EKI töögrupist osalesid:

Lia Lepane

Marje Josing

Evelin Ahermaa

Etenduskunstide tegevusalade koodid EMTAK-i järgi

7487 Mujal liigitamata äritegevus

74875 Näituste, messide, nõupidamiste, konverentside, loengute korraldamine ja teenindus

- äriürituste korraldamine (kaubamessid, näitused)
- teadus- või kultuuriürituste ning konverentside korraldamine
- näituse- ja messistendide jm inventariga varustamine

Siia ei kuulu:

Kunstirajatiste käitus

Spordiürituste korraldamine

74879 Mujal liigitamata äritegevus

- ärimaaklerlus (k.a kutseline praksis), st väike- ja keskmiste ettevõtete ostu ja müügi korraldamine
- hindamine, v.a kinnisvara ja kindlustusega seotud hindamine
- oksjonipidajate tegevus
- üksikisikute (artistide) esindamine agentide ja agentuuride poolt
- raamatute, näidendite, kunstiteoste, kinofilmide jms vahendamine kirjastajatele, produtsentidele jt
- allahindluskupongide ja kinkekaartide väljaandmine
- autoriõiguse ja sellest saadavate tulude (v.a kinofilmidelt) haldus
- tööstusomandiõiguse (patendid, litsentsid, kaubamärgid, ainumüügiõigus jms) haldus
- kodumajapidamiste soojus-, vee-, gaasi-, ja elektrimõõturite lugemine

Siia ei kuulu:

Reklaamindus

Kino- ja videofilmi leviõiguste ostmine ja müümine

9231 Kunsti- ja kirjandusalane loometegevus ja interpretatsioon

92311 Etenduste, kontsertide lavastamine ja esitamine

- teatrietenduste, kontsertide, ooperi- või tantsuetenduste lavastamine ja esitamine
- teatri- ja balletitruppide tegevus

Siia ei kuulu:

Üksikisikute (artistide) esindamine agentide ja agentuuride poolt

92312 Kunstikollektiivide tegevus

- orkestrite ja ansamblite tegevus
- kooride ja laulukollektiivide tegevus
- tantsurühmade ja –truppide tegevus

92313 Vabakutseliste kunstnike ja artistide tegevus

- vabakutseliste näitlejate, lavastajate, lavakujundajate, maalikunstnike, graafikute, skulptorite, muusikute, kirjanike, lektorite jne tegevus
- kunstiteoste, nt maalide restaureerimine

Siia ei kuulu:

Mööbli restaureerimine

Ajalooliste muusikariistade restaureerimine

Ehitiste restaureerimine

9234 Mujal liigitamata meelelahutustegevus

92341 Tantsukoolide ja tantsuõpetajate tegevus

92342 Kultuurikeskused ja rahvamajad

92349 Muu meelelahutustegevus

- tsirkuse tegevus
- nukuetendused, mudelraudteede paigaldus jm
- härjavõitluse ja rodeo korraldamine
- lasketiirude tegevus
- valgus- ja helivaatemängude ning ilutulestike korraldamine

Siia ei kuulu:

kultuuriürituste korraldamine

sporditegevused

hasartmängude korraldamine

muud vaba aja tegevused

9232 Kunstirajatiste tegevus

92321 Kunstirajatiste ja piletiagentuuride tegevus

- kontserdisaalide ja teatrite ning teiste kunstirajatiste käitus
- tehnilised abitegevused, nt dekoratsioonide, valgustus- ja heliseadmete paigaldus
- piletiagentuuride tegevus

Sii ei kuulu:

Kinode tegevus

Teatrite koosseisuliste ja loominguliste töötajate arv 2004. aastal ⁸

Teatrid	Töötajaid	Loomingulisi töötajaid
KOKKU	1697	658
1. Rahvusooper Estonia	524	244
2. Teater Vanemuine	356	186
3. Eesti Riiklik Nukuteater	71	18
4. Eesti Draamateater	140	45
5. Tallinna Linnateater	120	36
6. Pärnu Teater Endla	115	17
7. Rakvere Teater	76	22
8. NO99/Vanalinnastuudio	31	2
9. Vene Draamateater	99	28
10. Viljandi Draamateater Ugala	106	36
11. Von Krahli Teater	22	6
12. VAT Teater	9	5
13. Kuressaare Linnateater	4	0
14. Stuudio Theatrum	3	0
15. Stuudiotheater Ilmarine	11	7
16. Teater Varius	3	1
17. Salong-Teater	0	0
18. Teater Tuuleveski	5	3
19. R.A.A.A.M	3	1
20. Nukuteater Lepatriinu	2	2

Allikas: Eesti Teatriliidu Teabekeskus

⁸ Andmed on riigilt 2004. aastal tegevustoetust saanud teatrite koosseisuliste töötajate kohta.

Eestis korraldatavad teatrifestivalid

Festivali nimetus	Asukoht	Koduleht	Sihtrühm
1. Eesti Teatri Festival Draama	Tartu	www.festival.ee	Eesti sõnateatrid; toimus 2003, 2005
2. Eesti Teatri Festival Komöödia	Tartu	http://komoodia.festival.ee	Eesti sõnateatrid, toimus 2004
3. Kuressaare Ooperipäevad	Kuressaare	www.operadays.ee	rahvusvaheline, ooper
4. NB Festival	Tallinn	www.assitej.ee	rahvusvaheline, lapsed ja noored
5. Rahvusvaheline Laste- ja Noorteteatrite Festival "Banaanikala"	Tallinn	www.banaanikala.ee	rahvusvaheline, lapsed ja noored, üle 2 aasta
6. Rahvusvaheline Nukuteatrite Festival "Noor Sajand"	Tallinn	www.nukuteater.ee	rahvusvaheline, lapsed ja noored
7. Rahvusvaheline Nukuteatrite Festival "Teater kohvis"	Viljandi	www.hot.ee/viljandinukuteater	rahvusvaheline, lapsed ja noored
8. Rahvusvaheline Teatrifestival "Baltoscandal"	Tallinn	www.baltoscandal.ee	rahvusvaheline, üle 2. aasta
9. Talveöö unenägu	Tallinn	www.linnateater.ee/?op=festival	välisteater Eesti publikule
10. Teatrifestival "Kuldne Mask Eestis"	Tallinn	www.art-forum.ee/KuldneMaskEestis	Venemaa teatrifestivali laureaatide etendused Eestis

Allikas: Eesti Teatriliidu Teabekeskus

Eestis korraldatavad tantsufestivalid

Festivali nimetus	Asukoht	Koduleht	Osalejad	Vaatajaid	Piletitulu
KOKKU				14 000 -15 000	ca 270 400
1. Augusti Tantsu Festival	Tallinn	www.saal.ee	rahvusvaheline	ca 1500	90 000
2. I.D.A - International Dance Activity	Tartu	www.ida.vanemuine.ee	rahvusvaheline	779	41 389
3. Noore Tantsu Festival	Viljandi	www.matti.ee/tants/	rahvusvaheline	-	-
4. Tantsufestival "Koolitants"	Tallinn	www.koolitants.ee	harrastustegevus, Eesti osalejad	11 000	124 000
5. Tantsufestival "Uus tants"	Tallinn	www.saal.ee	Eesti ülevaatefestival	ca 1000	15 000

Allikas: Eesti Teatriliidu Teabekeskus, MTÜ Teine Tants, Teater Vanemuine, Eesti Tantsuagentuur

Teatrierialad kõrgkoolides ja rakenduslikes kõrgkoolides

Kool	Aadress	Koduleht	Eriala(d)	Lõpetajaid 2004	Lõpetajaid 2000-2004
1. Eesti Kunstiakadeemia	Tallinn, 10145, Tartu mnt 1	www.artun.ee (1950-2004 lõpetas 124)	Bakalaureuseõpe: teatridekoratsiooni maal	4	19
2. Eesti Muusikaakadeemia	Tallinn, 10143, Rävälä pst 16/ Tallinn, 10130, Toom-Kooli 4	www.ema.edu.ee/ (alates õpetamise algusest või lõpetanute kohta ei ole muusika erialade kohta ülevaadet)	Bakalaureuseõpe: klaver, orel, klavessiin, keelpillid, puhkpillid, löökpillid, laul, koori- ja puhkpilliorkestri dirigeerimine, kirikumuusika, instrumendiõpetaja, kooli-, jazz-muusika, kompositsioon, elektronmuusika, muusikateadus Magistriõpe: klaver, kammeransamblid, saateklass, orel, klavessiin, keelpillid, keelpillikvartett, puhkpillid, löökpillid, kammerlaul, ooperilaul, koori-, orkestri dirigeerimine, interpretatsiooni-pedagoogika, koolimuusika, kompositsioon, muusikateadus, kultuurikorraldus Doktoriõpe: interpretatsioon, kompositsioon, muusikateadus, sümfooniaorkestri dirigeerimine	120 (lava-kunstita)	490 (lava-kunstita)
Eesti Muusikaakadeemia Kõrgem Lavakunstkool	Tallinn, 10143, Rävälä pst 16/ Tallinn, 10130, Toom-Kooli 4	www.lavakas.ee (lõpetajad 2000 ja 2004, 1957-2004 lõpetas 336)	Bakalaureuseõpe: näitleja, lavastaja, dramaturg Magistriõpe: lavakunst	19 (15 näitlejat ja 4 lavastajat)	50 (42 näitlejat ja 8 lavastajat)
3. Tallinna Balletikool	Tallinn, 10130, Toom-Kooli 11	www.balletikool.edu.ee (314 lõpetajat 1953-2005)	balletiartist	12	48
4. Tallinna Ülikool, kultuuriteaduskond	Tallinn, 10133, Lai 13	www.tpu.ee (TÜ personaliosakonna andmed, kõik kultuuriosakonna lõpetajaid 2004 – 112 ja aastatel 2000-2004 466)	Bakalaureuseõpe: koreograafia, tantsupedagoog, muusika, kooliorkestri dirigeerimine, puhkpilliorkestri dirigeerimine Magistriõpe: kunstiteadus, muusikateadus, kultuurikorraldus, muusikaõpetaja	31	220
5. Tartu Ülikool	Tartu, 51014, Ülikooli 18	www.ut.ee (kokku lõpetajaid alates 1992. aastast 70)	Teatriteaduse ja kirjandusteooria õppetool (bakalaureuse- ja magistriõpe): teatriteadus	10	43
6. Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia	Viljandi, 71004, Posti 1	www.kultuur.edu.ee (*teatrikunsti võetakse õppima üle aasta, lõpetajad aastal 2005, valguskujunduses alles 1.lend aastal 2003; teatrikunsti lõpetanute üldarv – 76, tantsukunsti lõpetanuid – 66, loovtehnilise eriala lõpetanuid – 25; muusika 1999-2004 lõpetanuid kokku 46)	Lavakunsti osakond: näitleja, lavastaja, tantsuõpetaja, valguskujundaja, butafoor-dekoraator, lavastuskorraldaja Muusika osakond: kooli- ja kirikumuusika, rahvamuusika, pop- ja jazz-muusika	14 (6-tants ja 8-muusika)	107 (78 lavakunst =teater - 32*; tants - 34; valguskujundus - 11; muusika 30)
7. GITIS, Tabakovi nim. stuudio		10 inimest lõpetavad aastal 2006	näitleja	-	-
8. Kultuuri- ja Humanitaarhariduse Instituut		suletud septembris 2005		9	9
9. Eesti Humanitaarinstituut	Narva mnt.25 10120 Tallinn	maist 2005 Tallinna Ülikooli koosseisus (*andmed 2001-2004)	muusika ja esituskunstitid	-	9*

Kool	Aadress	Koduleht	Eriala(d)	Lõpetajaid 2004	Lõpetajaid 2000-2004
10. H. Elleri nim. Tartu Muusikakool	Lossi 15 51003 Tartu	www.tmk.ee (1923-2004 lõpetajaid kokku 1714, 1950-2004 lõpetajaid kokku 1567)	Akordioni-, keelpilli-; klaveri-; kompositsiooni ja muusikateooria-; koorijuhtimise-; laulu-; puhkpillide ja löökpillide- ja üldklaveri osakond	27	111
11. Tallinna G.Otsa nim. Tallinna Muusikakool	Vabaduse väljak 4 Tallinn 10146	www.otsakool.edu.ee (1947-2004 on lõpetajaid kokku 2502)	Akordioni ja kandle-; pop-jazz-muusika-; koorijuhtimise-; klaveri-; keelpillide-; klassikalise laulu osakond; muusikateooria-; puhk- ja löökpillide ja üldklaveri osakond.	31	208

Allikad: Õppeasutuste koduleheküljed Internetis, Hariduse ja Tööhõive Seirekeskus, Tallinna Ülikooli personaliosakond, Tallinna Balletikool, Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia, Eesti Muusikanõukogu